

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

SLEPKAVĪBA MĪKSTINOŠOS APSTĀKĻOS
(KRIMINĀLLIKUMA 119. - 122. PANTS)

BAKALAURA DARBS

Nepilna laika neklātienas

8. semestra studente

Laura Cine

Studentes apliecības Nr.: lc12037

Darba vadītājs: Dr.habil.iur. prof .**Uldis Krastiņš**

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir “Slepkavība mīkstinošos apstākļos (Krimināllikuma 119. – 122. pants)”. Darbā tiek izpētīti un analizēti Latvijas Republikas Krimināllikuma 119., 120., 121., 122. panti. Darbā tiek veikta attiecīgo noziedzīgo nodarījumu sastāva analīze, ilustrācijai tiek izmantoti interesanti tiesu prakses gadījumi, kā arī intervijas ar saistošo nozaru speciālistiem.

Autore darbā pauž savu viedokli par attiecīgajām likuma normām, to pielietošanu praksē un iespējamām izmaiņām pantu redakcijās.

Darba ietvaros tiek izpētītas arī ārvalstu krimināltiesības, kurās atspoguļotas slepkavības mīkstinošos apstākļos.

Atslēgas vārdi: slepkavība, mīkstinoši apstākļi, jaundzimušais, afekts, pārkāpjot

ANOTTATION

The thesis of bachelors is “Murder under mitigating circumstances (Criminal law of Latvia 119. - 122. article)”. In study are researched and analyzed Criminal law of Latvia 119. 120. 121., 122. articles. In study is carried out the composition analysis of the offenses, for illustration used interesting law cases, as well as interviews with industry experts.

The author of study express opinion about legal norms, its usage in practice and possible changes in rules contents.

Part of study is researched extraneous criminal law in which governed murder under mitigating circumstances.

Key words: murder, mitigating circumstances, newborn, affect, violation of.

SATURA RĀDĪTĀJS

1. SLEPKAVĪBAS JĒDZIENA SATURS UN BŪTĪBA	6
2. SLEPKAVĪBA MĪKSTINOŠOS APSTĀKĻOS	11
2.1 Jaundzimuša bērna slepkavība.....	11
2.2 Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī	16
2.3 Slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas	20
2.4 Slepkavība, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus.....	25
3. ĪSS IESKATS ĀRVALSTU KRIMINĀLTIESĪBĀS, KURĀS IETVERTAS NORMAS PAR SLEPKAVĪBU MĪKSTINOŠOS APSTĀKĻOS	31
KOPSAVILKUMS	36
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS	38

IEVADS

Centrālo vietu krimināltiesībās vienmēr ieņēmusi un vēl tagad ieņem dzīva cilvēka aizsardzība.¹

Nodarījumi, kas vērsti pret cilvēka dzīvību, visos laikos tikuši uzskatīti par sodāmiem. Lai kādu sodītu par veiktu nodarījumu, svarīgi izvērtēt nodarījuma apstākļus, iemeslus, situāciju.

Autore savā darbā izvēlējās pētīt konkrētos Latvijas Republikas Krimināllikuma (turpmāk - KL) pantus, jo šie panti, autoresprāt, satura ziņā ir samērā pretrunīgi un ļoti sarežģīti piemērojami tiesu praksē.

Darba mērķi:

1. Apzināt un izvērtēt pieejamās literatūras noderīgumu darba izstrādei;
2. Sniegt ieskatu attiecīgo KL pantu būtībā un saturā;
3. Noskaidrot minēto noziedzīgo nodarījumu sastāvu;
4. Paust autores viedokli par konkrēto pantu piemērošanu praksē un iespējamiem pantu grozījumiem,
5. Izpētīt tiesu prakses, kurās parādās attiecīgo pantu pretrunīgā piemērošana;
6. Izpētīt ārvalstu krimināltiesības, kurās atspoguļotas slepkavības mīkstinošos apstākļos.

Autore, rakstot darbu, izmantoja sekojošas zinātniski pētnieciskās metodes:

1. Vispārteorētiskā pētīšanas metode, kas tika pielietota literatūras avotu analīzei;
2. Empīriskā - datu vākšanas metode tika izmantota, intervējot attiecīgo profesiju pārstāvjus;
3. Salīdzinošā jeb komparatīvā metode tikai izmantota, lai izpētītu kā dažādu avotu autori atspoguļo konkrēto problēmjautājumu un sniedz risinājumu;
4. Vēsturiskā metode tika pielietota, lai izpētītu kā dažādi likumi mainījušies laika gaitā.

Kopumā darbs sastāvs no trīs nodaļām, kur otrā nodaļa tiek sadalīta četrās apakšnodaļās. Pirmajā nodaļā autore aplūko slepkavības jēdziena saturu un būtību. Otrajā nodaļā padziļināti tiek pētītas slepkavības mīkstinošos apstākļos, kur katrs slepkavības veids tiek izdalīts konkrētā apakšnodaļā. Trešajā nodaļā autore veic īsu ieskatu ārvalstu krimināltiesībās, kurās ietvertas normas par slepkavībām mīkstinošos apstākļos. Šādu darbu struktūru autore izvēlējās tādēļ, lai darbs būtu viegli pārskatāmas un labi uztverams lasītājam.

¹ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 214. lpp.

1. SLEPKAVĪBAS JĒDZIENA SATURS UN BŪTĪBA

Tā kā darba tēma ir “Slepkavība mīkstinošos apstākļos (119. – 122. pants)”, tad, autoresprāt, lai iesāktu tēmas izpēti, jānoskaidro jēdziena “slepkavība” saturu, un aplūkot konkrētā noziedzīgā nodarījuma sastāvu.

Nogalināšanu, nonāvēšanu, slepkavību - noziedzīgu brīvības atņemšanu cilvēkam - pazīst visas tiesību sistēmas. Vērtējot dažādus vēstures laika posmus, var izsekot, kā atbildība par prasības “nenogalini” neievērošanu aptver aizvien lielāku nodarījumu loku. Sākotnēji par sodāmu atzīst tikai nonāvēšanu, kas izdarīta slepeni, nelietīgi neļaujot apdraudētajam aizsargāties. Par to liecina arī vārdu “slepkava” un “slepkavība” izcelsme. Slepkava - saliktenis, kura pirmā daļa - “slepens” vai “slepus”, bet otrā daļa - atvasinājums no vārda “kaut” ar nozīmi “kāvējs”. Tendence sodīt bargāk par nodomātu slepkavību saglabājas arī turpmāk, nosakot bargāku sodu par slepkavību, kas izdarīta ar iepriekšēju nodomu, vai tad, ja tā īstenota pret personu, kura nespēja aizsargāties. 18. gadsimtā kādu darbību atzina par nonāvēšanu tikai tad, ja vainīgais iedarbojās uz cietušā organismu ar darbību. 19. gs. par nonāvēšanu atzīst arī tādu darbību neveikšanu, kas nepieciešama nāves novēršanai. Agrāk par slepkavību atzina tikai fizisku iedarbību uz cietušā ķermeni; tagad par sodāmu atzīst dzīvības atņemšanu, kas panākta ar psihisku iedarbību uz cietušo. Agrāk sodīja tikai par normāla dzīvotspējīga cilvēka slepkavību; tagad kriminālatbildība draud arī par tāda bērna slepkavību, kas piedzimst ar fiziskiem defektiem vai arī nav spējīgs pastāvīgi dzīvot. Vēsturiski mainījusies arī slepkavību kvalificējošie un mīkstinošie nosacījumi. Kā vēsturiski nozīmīgs fakts jāatzīmē, ka par pirmo latviešu valodā publicēto krimināllikumu tiek uzskatīta 1684. gada 15. novembra patente par bērnu slepkavību.²

Juridiskā terminu vārdnīcā ir dots skaidrojums jēdzienam slepkavība, kas skan: “citas personas tīša prettiesiska dzīvības atņemšana”.³

KL 116. pants nosaka slepkavības pamatsastāvu, neparedzot tajā ne pastiprinošus, ne mīkstinošus apstākļus.⁴ Pašlaik KL 116. pants skan šādā redakcijā: “Par citas personas tīšu prettiesisku nonāvēšanu (slepkavība) - soda ar mūža ieslodzījumu vai ar brīvības atņemšanu uz laiku no pieciem līdz divdesmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.”⁵

Slepkavība tiek klasificēts kā sevišķi smags noziegums.

² Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība :slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 30. lpp.

³ Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 237. lpp.

⁴ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001,

⁵ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2017. gada 14. februārī]

Slepkavības tiešais objekts ir cilvēka dzīvība jeb ar likumu aizsargātā cilvēka dzīvības interese. Aizskārums ir tīšs noziegums, kas tiek vērsts pret cilvēku, un proti, pret viņa dzīvību un pie tam pret cita cilvēka dzīvību. Par slepkavības tiešo objektu var būt tikai cilvēks, viņa dzīvība.⁶ Ar jēdzienu "cilvēks" saprot no cilvēkiem dzimušu būtni neatkarīgi no tās intelekta attīstības pakāpes.⁷

Dzīvības krimināltiesiskā aizsardzība sākas ar brīdi, kad auglis fizioloģiski dzemdību procesā sāk parādīties no dzemdību ceļiem un atdalīties no mātes miesām vai kad tas no mātes ķermeņa tiek izņemts ar ķeizargriezienu.⁸ Ar cilvēka dzīvību saprot indivīda organisma vielmaiņas procesu, kurā tas uzņem no ārējās vides noteiktas vielas un izdala citas, tādējādi nepārtraukti atjaunojot savas uzbūves ķīmiskās sastāvdaļas, izbeidzas līdz ar nāves iestāšanos.

Par dzīvības beigu momentu atzīstama cilvēka bioloģiskā nāve, kad iestājas organisma dzīvības funkciju neatgriezenisks zudums, kas nav novēršams ar reanimācijas vai intensīvās terapijas metodēm.

Nāve ir šūnu bioloģisko procesu neatgriezeniska pārtraukšana un olbaltumvielu sairšana. Nāvei iestājoties, zūd samaņa, izbeidzas sirdsdarbība un elpošana un izzūd refleksi, taču olbaltumvielu sairšana uzreiz nenotiek. Periodu no šo funkciju izbeigšanas līdz olbaltumvielu sabrukšanas sākumam sauc par klīnisko nāvi. Klīniskā nāve ir atgriezenisks process, kad, lietojot noteiktas metodes, cilvēka dzīvību var atjaunot, tāpēc, ja vainīgā tīša nodarījuma rezultātā iestājusies cietušā klīniskā nāve, taču viņš ir atdzīvināts, nodarījums jākvalificē kā slepkavības mēģinājums.

Mediķi izdala smadzeņu nāvi - dziļu bezsamaņas stāvokli, kuru raksturo pilnīgs un neatgriezenisks visu galvas smadzeņu funkciju zudums, ko konstatē, ja pacienta sirdsdarbību un gāzu apmaiņu plaušās uztur, izmantojot reanimācijas vai intensīvās terapijas pasākumus un ja pacientam tiek konstatēti noteikti šādu stāvokli raksturojoši simptomi, un bioloģisko nāvi - organisma dzīvības funkciju neatgriezenisku zudumu, kas nav novēršams ar reanimācijas vai intensīvās terapijas metodēm.⁹

No objektīvās puses slepkavība ir prettiesiska citas personas nonāvēšana.¹⁰ Slepkavības sastāvam ir obligātas šādas pazīmes - dzīvības atņemšana (darbība vai bezdarbība), nāve (sekas) un nāves iestājusies subjekta nodarījuma (darbības vai bezdarbības)

⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 182. lpp.

⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 215. lpp.

⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 182. lpp.

⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 114. lpp.

¹⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 183. lpp.

rezultātā (cēloņsakarība). Ja kādas no minētajām pazīmēm nav, nodarījumu nevar uzskatīt par slepkavību, vai arī neveidojas pabeigta nozieguma sastāvs. Svarīgi ir konstatēt, ka šī darbība ir vērsta uz cilvēka dzīvības atņemšanu. Ja persona nav vēl izdarījusi darbības, kas vērstas uz dzīvības atņemšanu, bet sameklējusi vai pielāgojusi rīkus vai citādi radījusi labvēlīgus apstākļus slepkavībai, noziegums jāatzīst par sagatavošanos slepkavībai.¹¹

Slepkavība var tik izdarīta kā ar aktīvu darbību, tā arī ar bezdarbību.¹² Pamatā slepkavība tiek izdarīta ar darbību. Darbība slepkavības gadījumā ir aktīva prettiesiska vainīgās personas uzvedība, kuras rezultātā tiek atņemta citas personas dzīvība. Šī darbība parasti ir vērsta uz dzīvībai svarīgu cilvēka orgānu funkciju pārtraukšanu vai traucēšanu, kā rezultātā nav iespējama turpmāka organisma funkcionēšana. Dzīvības procesu var pārtraukt arī, vienlaikus kaitīgi iedarbojoties uz vairākiem orgāniem, piemēram, izdarot sitienus gan pa cilvēka ķermeni, gan galvu.¹³ Aktīva darbība var izpausties arī muskuļu spēka (sišana, žņaugšana, pakāršana), ieroču un dažādu priekšmetu (šaujot ar pistoli, durot ar nazi, sitot ar akmeni vai malkas pagali), paaugstinātas bīstamības avotu - dažādu mehānismu, indējošas gāzes, augstsprieguma strāvas, sprāgstošu un indīgu vielu, ķīmikāliju, dabas spēku un parādību (uguns, ūdens, zema un augsta temperatūra) utt. izmantošanā.

Aktīva iedarbība uz cietušo var būt arī psihiska rakstura, kad vainīgā persona nelietojot fizisku spēku, bet gan psihisku enerģiju iebiedē cietušo, izsakot draudus, pierunājot izdarīt pašnāvību, apzinoties, ka cietušais savas mazgadības vai psihiskā stāvokļa dēļ nesaprot notiekošā nozīmi.¹⁴ Šādā gadījumā vainīgais ir informēts par cietušā personas psihes īpatnībām un to izmanto nolūkā izraisīt cietušā nāvi.¹⁵

Slepkavība uzskatāma par izdarītu ar bezdarbību, ja nāve iestājusies tā rezultātā, ka vainīgā persona nolūkā izraisīt cietušā nāvi ir rīkojusies prettiesiski, pasīvi neizpildot savu pienākumu¹⁶ gadījumos, kad tās pienākums bija novērst cietušā nāves iestāšanos (objektīvais kritērijs) un viņa varēja to izdarīt (subjektīvais kritērijs).¹⁷ Tātad, lai personu varētu saukt pie kriminālatbildības par bezdarbībā izdarītu slepkavību, jākonstatē tās pienākums, rūpējoties par viņu, neļaut cietušā nāvi. Šāds pienākums var būt noteikts ar likumu - mātes pienākums

¹¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001,

¹² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 183. lpp.

¹³ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001,

¹⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 183. lpp.

¹⁵ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 46. lpp.

¹⁶ Turpat. 47. lpp.

¹⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 184. lpp.

rūpēties ar par savu jaundzimušo bērnu, dienesta vai profesionālo funkciju veikšanu (ārsta pienākums sniegt neatliekamu medicīnisko palīdzību slimniekam), līgumiskajām attiecībām (slimnieku kopējas pienākums rūpēties par smagi slimu cilvēku), personas iepriekšējās rīcības (automašīnas vadītājs, kurš atstājis dzīvībai bīstamā stāvoklī ar viņu vadīto transportlīdzekli notriekto gājēju) rezultātā.

Slepkavība ir prettiesiska iedarbība uz dzīvu cilvēku un uzskatāma par pabeigtu ar cietušā nāves iestāšanās brīdi - materiāls nozieguma sastāvs.¹⁸

Slepkavības gadījumā svarīgi ir noskaidrot cēloņsakarību - objektīvo saistību starp vainīgās personas nodarījumu, kas vērsts uz dzīvības atņemšanu citai personai, un sekām, kas iestājušās. Tas nozīmē, ka cilvēka nāve iestājusies tieši vainīgās personas nodarījuma - darbības vai bezdarbības - rezultātā, kas ir bijis seku galvenais cēlonis. Cēloņsakarība pastāv objektīvi un neatkarīgi no personas subjektīvajiem uzskatiem.

Cēloņsakarību raksturo vairākas pazīmes:

1. jākonstatē, ka laika ziņā nodarījumus ir noticis pirms sekām, respektīvi, nāves sekojusi darbībām, kas vērstas uz dzīvības atņemšanu. Ja nāve jau ir iestājusies un tikai pēc tam seko uz dzīvības atņemšanu vērstās darbības, piemēram, šāviens uz mirušo, cēloņsakarības nav, bet pastāvot likumā paredzētiem nosacījumiem, personu var saukt pie atbildības par slepkavības mēģinājumu;

2. jākonstatē, ka konkrētais nodarījums ir nāves cēlonis, jo pastāv iespēja, ka tā gan iestājusies pēc vainīgā nodarījuma, bet tas nav nāves cēlonis, piemēram, nāves iestājusies pēc naža dūriena, taču nevis ar dūrienu nodarītās traumas, bet gan iepriekš iedzertās indes iedarbības rezultātā;

3. jākonstatē, ko nodarījums būtībā ir prettiesisks un tas ir galvenais, nevis nejaušs seku cēlonis. Sekas konkrētā nodarījuma rezultātā ir bijušas neizbēgamas, nevis nejaušas, piemēram, cietušais, izvairoties no nāvi nesoša sitiena, paklupis un kritiena rezultātā ieguvis miesas bojājumus, no kuriem miris.¹⁹

Ja personas darbība vai bezdarbība bijusi tieši vērsta uz cietušā nonāvēšanu, taču sekas nav iestājušās no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, nodarījums kvalificējams kā slepkavības mēģinājums.²⁰

Nodarījums, sekas un cēloņsakarība ir obligātas slepkavības sastāva pazīmes, taču lietā jākonstatē arī citas objektīvās pazīmes, kurām var būt nozīme krimināllietā.

¹⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 184. lpp.

¹⁹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 48. – 49. lpp.

²⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 186. lpp.

Neviena slepkavība nav iedomājama ārpus vietas un laika. Vieta, kur izdarīta slepkavība, nevar ietekmēt tās kvalifikāciju. Tomēr tai var būt nozīme, individualizējot sodu. Atkarībā no slepkavības vietas jāpiemēro likums, atbilstoši kuram persona saucama pie kriminālatbildības.

Slepkavības laikam ir nozīme, ja pastāv kolīzija starp krimināllikumu, kas ir bijis spēkā laikā, kad izdarīta slepkavība, un krimināllikumu, kas ir spēkā iztiesāšanas brīdī. Tāpat nozieguma laiks ir svarīgs, ja jārisina noilguma problēma.²¹

No subjektīvās puses slepkavību var izdarīt kā ar tiešu, tā ar netiešu nodomu.²² Subjektīvā puse raksturo indivīda attieksmi pret nodarījumu un tā izraisītajām sekām - citas personas nāvi. Cilvēkam dzīvību var atņemt gan tīši, gan arī aiz neuzmanības.²³ Slepkavība ir izdarīta ar tiešu nodomu, ja vainīgā rīcība liecina par to, ka viņš apzinājies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējis nāves iestāšanos, vēlējis to un viņa nodarījuma rezultātā iestājusies cietušā nāve.

Ja vainīgā persona apzinājies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi, ka viņas nodarījuma rezultātā var iestāties cietušā nāve, un, kaut arī šīs sekas nav vēlējusies, tomēr apzināti pieļāvusi nāves iestāšanos vai bijusi vienaldzīga pret to, slepkavība uzskatāma par izdarītu ar netiešu nodomu.

Slepkavības mēģinājumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, tāpēc, lai nodarījumu kvalificētu kā mēģinājumu prettiesiski atņemt citai personai dzīvībai, nepieciešams konstatēt, ka izdarīta tīša aktīva un apzināta personas darbība, vainīgajam apzinoties, ka tā vērsta uz dzīvības atņemšanu cietušajam; šādu seku iespējamības vai nenovēršamības paredzēšanu un vēlēšanos sasniegt noziedzīgo rezultātu - cietušā nāve; cietušā nāve nav iestājusies kādu objektīvu ārējo apstākļu ietekmē, kas nav atkarīgi no vainīgā gribas.²⁴

²¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 49. lpp.

²² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 185. lpp.

²³ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 52. lpp.

²⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 185. – 186. lpp.

2. SLEPKAVĪBA MĪKSTINOŠOS APSTĀKĻOS

2.1 Jaundzimuša bērna slepkavība

Lai aplūkotu šo tēmu, autoresprāt, pirmkārt, svarīgi noskaidrot, kā tiek formulēts jēdziens “jaundzimušais”, jo atšķirīgos literatūras avotos šis jēdziens tiek skaidrots dažādi. Tā, piemēram, Populārajā medicīnas enciklopēdijā jēdzienam jaundzimušais ir dots skaidrojums, ka tas ir bērns pirmajā mūža mēnesī²⁵, taču tiesu medicīnā par jaundzimušo tiek uzskatīts piedzimušais bērns pirmās diennakts laikā pēc piedzimšanas. Tam ir vairāk juridiska nekā medicīniska nozīme, jo īsi pēc bērna piedzimšanas (pirmajā diennaktī) dzemdētājam ir iespējami psihiski traucējumi, kas var izraisīt vardarbību pret jaundzimušo un būt par cēloni tā nonāvēšanai.²⁶

Autore piekrīt medicīnā izvirzītajam pieņēmumam, ka jaundzimušais ir bērns pirmajā mūža mēnesī²⁷, jo, kā norāda Dr. Inga Pētersone rakstā “Emocionāli traucējumi pēcdzemdību periodā”, ka emocionālus traucējumus, kas sākas pirmajās 48 stundās pēc dzemdībām, dēvē par krīzi. Tā ilgst dažas stundas vai dienas, sasniedzot maksimālās izpausmes 3.-5. pēcdzemdību dienā. Pēc tam izpausmes mazinās un pāriet aptuveni 2 nedēļu laikā. Traucējumu gadījumā sieviete izjūt emocionālu svārstīgumu (labilitāti) no eiforijas līdz skumjām. Parādās trauksme, jo sieviete jūtas nedroša un vēl neprasmīga rūpēties par jaundzimušo, liekas, ka viņa nav piemērota mātes lomai. Trauksmi pavada pārmērīgs jūtīgums pret citu teikto un aizrādījumiem, aizkaitināmība un raudulīgums. Sievietei grūti dalīties savos pārdzīvojumos ar kādu, iespējams, tāpēc, ka bērna piedzimšanai bija jābūt priekpilnam notikumam, tomēr viņas gaidītais no reālā atšķiras.

Ja sievietes emocionālie traucējumi saglabājas ilgāk par 2 nedēļām, tad ir attīstījusies tā dēvētā pēcdzemdību depresija (psihiski un uzvedības traucējumi pēcdzemdību periodā).²⁸ Līdz ar to viennozīmīgi nevar noteikt, ka mātei psihiski traucējumi rodas pirmajā diennaktī pēc dzemdībām.²⁹

Turpinot aplūkot jaundzimuša bērna slepkavības tēmu, autore uzskata, ka nepieciešams noskaidrot brīdi, ko var uzskatīt par cilvēka dzīvības sākumu. Kaut gan literatūrā, sadzīvē un Kristīgajā mācībā ir vērojami dažādi viedokļi par dzīvības sākumu, piem., Kristīgā mācība

²⁵ Populārā medicīnas enciklopēdija. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1984, 232. lpp.

²⁶ Teteris O. Tiesu medicīnas esence. Rīga: Rasa ABC, 2004, 154. lpp.

²⁷ Populārā medicīnas enciklopēdija. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1984, 232. lpp.

²⁸ Pētersone I. Emocionāli traucējumi pēcdzemdību periodā. Pieejams: <http://psihosomatika.lv/pecdzemdibu-depresija> [aplūkots 2017. gada 1. aprīlī].

²⁹ Teteris O. Tiesu medicīnas esence. Rīga: Rasa ABC, 2004, 154. lpp.

nosaka, ka cilvēka dzīvība sākas no ieņemšanas³⁰, taču medicīnā par dzīvības sākumu tiek uzskatīts brīdis, kad, dzimstot bērns līdz ar pirmo kliedzienu sāk elpot un zaudē saistību ar mātes organismu. Pārgriežot nabassaiti, jaundzimušais tiek pilnīgi atdalīts no mātes organisma.³¹

Tā kā ir aplūkoti jēdzieni “jaundzimušais” un “dzīvības sākums”, tad darbu varam turpināt ar KL 119. panta dispozīcijas izpēti, kurā iekļauta norāde uz vairākām noziedzīga nodarījuma sastāva īpatnībām, kas ļauj to norobežot no cita veida slepkavībām.³²

KL 119. pants nosaka, ka par sava bērna slepkavību, ko māte izdarījusi dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām to izraisītā psihiskā un fizioloģiskā stāvokļa ietekmē, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, var ar piespiedu darbu.³³

Aplūkojot gan 1903. gada 22. marta Soda likumu, gan 1933. gada 24. aprīļa Soda likumu, ir pamanāmas pantu līdzības ar KL 119. pantu. Tā, piemēram, 1903. gada 22. marta Soda likuma 461. pants noteica, ka māte, kas nogalinājusi savu ārpus laulības piedzīvoto bērnu, viņam piedzimstot, sodāma ar ieslodzījumu pārmācības namā. Mēģinājums sodāms.³⁴ Arī 1933. gada 24. aprīļa Soda likuma 435. pants paredz atbildību mātei, kas nogalinājusi savu ārpus laulības piedzīvoto bērnu viņam piedzimstot vai tieši pēc tam, sodāma ar pārmācības namu. Mēģinājums sodāms.³⁵ Jau minētajos Soda likuma pantos jaundzimuša bērna slepkavība tika uzskatīta par privilēģētu slepkavību. Kā arī vērtējot minētās Soda likuma normas no saturiskā viedokļa salīdzinājumā ar KL 119. pantu, mūsdienās netiek uzsvērts tas, ka bērns ir piedzimis ārpuslaulībā, netiek izšķirts tas, vai bērns ir dzimis laulībā vai ārpuslaulības.

Lai slepkavību varētu kvalificēt pēc KL 119. panta, ir jāpastāv šādiem nosacījumiem:

1. tīši tiek nonāvēts jaundzimis bērns;
2. jaundzimušā bērna slepkavība tiek izdarīta dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām;
3. jaundzimuša bērna slepkavību izdara bērna māte;
4. jaundzimuša bērna māte izdara slepkavību dzemdību izraisītā psihiskā un fizioloģiskā stāvokļa ietekmē;

³⁰ Luters M. Kristīgā mācība. Pieejams: <http://draudze.vip.lv/kristiga-maciba-dr-martins-luters/> [aplūkots 2017. gada 1. aprīlī]

³¹ Veselības enciklopēdija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009, 154. lpp.

³² Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 25. lpp.

³³ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2017. gada 1. aprīlī]

³⁴ 1903. gada 22. marta Soda likums: tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1281> [aplūkots 2017. gada 1. aprīlī]

³⁵ 1933. gada 24. aprīļa Soda likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1283> [aplūkots 2017. gada 1. aprīlī]

5. jaundzimuša bērna slepkavība bērna māte izdara ar piepeši radušos nodomu.³⁶

Jaundzimuša bērna slepkavības objekts ir jaundzimuša bērna dzīvība, savukārt cietušais ir dzimstošs vai tikko piedzimis bērns.³⁷

Autore, analizējot dažādus literatūras avotus, nonākusi pie secinājuma, ka medicīnā par dzīvības sākumu uzskata brīdi, kad bērns ar pirmo kliedzienu sāk elpot un zaudē saistību ar mātes organismu³⁸, taču krimināltiesībās slepkavību dzemdību laikā var izdarīt ar brīdi, kad fizioloģiski dzemdību procesā augļa galviņa vai citas ķermeņa daļas sāk parādīties no dzemdību ceļiem, līdz bērna pilnīgai iztumšanai no mātes miesām, paliekot tam vēl saistītam ar māti ar nabas saiti.³⁹ Krimināllikumā jēdziens “jaundzimušais” tiek attiecināts gan uz slepkavību, ko māte ir izdarījusi dzemdību laikā, gan arī attiecībā uz slepkavību, kas tiek izdarīta tieši pēc dzemdībām.

Attiecībā uz jēdzienu “tieši pēc dzemdībām” uz līdz ar to arī attiecībā uz jaundzimušā bērna izpratni saistībā ar to juridiskajā literatūrā ir sastopami dažādi viedokļi, taču tā vai citādi tie gandrīz visi tiek saistīti ar dzemdētājas īpašo psihisko un fizioloģisko stāvokli, ko izraisījušas dzemdības. Tā vairāki krievu pētnieki uzskata, ka periods “tieši pēc dzemdībām” - tā ir pirmā diennakts pēc bērna piedzimšanas. Pēc O. Pogodina un A. Taibakova domām jēdzienam “tieši pēc dzemdībām” ir precīzs medicīniskais definējums - tas ir īss laika sprādis pēc bērna piedzimšanas un līdz placentas atdalīšanās momentam. Savukārt A. Popovs piedāvā ar jēdzienu “tieši pēc dzemdībām” saprast laika sprādi, kurš sakrīt ar medicīnā apzīmēto agro pēcdzemdību periodu un kura ilgums ir 2-4 stundas pēc placentas atdalīšanās.⁴⁰

Tostarp Dainis Mežulis grāmatā “Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu”, izsaka viedokli, ka laikaposmu “tieši pēc dzemdībām” precīzi definēt nevar, tomēr, ja pēc dzemdībām pagājis zināms laiks un ir izdarītas darbības jaundzimušā dzīvības saglabāšanai, slepkavību nevar uzskatīt par izdarītu tieši pēc dzemdībām. Ja slepkavība izdarīta tieši pēc dzemdībām, nepieciešams konstatēt, ka māte vēl atradies dzemdību izraisītā psihiskā un fizioloģiskā stāvokļa ietekmē.⁴¹

Darba autore viennozīmīgi piekrīt D. Mežuļa viedoklim un uzskata, ka ir nevajadzīgi KL 119. pantā ietvert norādi uz jēdzienu “tieši pēc dzemdībām”, jo kā tika noskaidrots

³⁶ V. Liholaja. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: likums, teorija, prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 218.-219. lpp.

³⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 212. lpp.

³⁸ Veselības enciklopēdija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009, 154. lpp.

³⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 212. lpp.

⁴⁰ Liholaja V. Atbildība par nedzimuša un jaundzimuša bērna dzīvības apdraudējumu. Rīga : Tiesu namu aģentūra, 2003, 43.- 44.lpp.

⁴¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu, Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2001, 88. lpp.

iepriekš, mātei psiholoģiskais un fizioloģiskais stāvoklis, kas radies dzemdību rezultātā, var saglabāties līdz pat 2 nedēļām un ilgākam laika posmam.

Nodaļas turpinājumā autore pievērsīsies attiecīgā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses analīzei.

No objektīvās puses apskatāmo noziedzīgo nodarījumu var izdarīt kā ar aktīvu darbību (nožņaudzot, noslīcinot, nodarot nāvīgus ievainojumus ar kāda priekšmeta palīdzību utt.), tā arī ar bezdarbību, kad jaundzimušais uz ilgāku laiku tiek atstāts bez barības, šķidruma, aukstumā un ar nolūku tādā veidā izsaukt viņa nāvi.⁴² Svarīgi nošķirt bezdarbību, kas radusies psihiska vai fizioloģiska stāvokļa ietekmē, ko radījušas dzemdības un pēcdzemdību periods, no KL 141. pantā minēto atstāšanu bez palīdzības, ko raksturo nodoms, kad vainīgā persona apzinās, ka cietušajam, kurš atrodas dzīvībai bīstamā stāvoklī, ir nepieciešama acīm redzami neatliekama palīdzība un to var sniegt bez nopietnām briesmām sev un citām personām, taču tas apzināti netiek darīts.⁴³

Konkrētais noziedzīgais nodarījums uzskatāms par pabeigtu, ja mātes darbība vai bezdarbība ir bijusi par cēloni bērna nāvei.⁴⁴

Lai iestātos atbildība, kas paredzēta KL 119. pantā par jaundzimuša bērna slepkavību, svarīgi konstatēt divus apstākļus:

1. jaundzimušā māte atradusies īpašā dzemdību izraisītā psihiskā un fizioloģiskā stāvoklī;
2. jaundzimušā slepkavība izdarīta tieši šāda dzemdību izraisītā psihiskā un fizioloģiskā stāvokļa ietekmē, ko likumdevējs atzīst par mīkstinošu apstākli.⁴⁵

Autore piekrīt Valentijas Liholajas izteiktajam argumentam, ka psihisko un fizioloģisko stāvokli, kas mātei ir radies dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām var konstatēt ar kompleksās ginekoloģiskās - psiholoģiskās (psihiatriskās) ekspertīzes palīdzību.⁴⁶

Aprakstītā noziedzīgā nodarījums subjekts ir pieskaitāma un četrpadsmit gadu vecumu sasniegusi dzimstoša vai nupat piedzimuša bērna māte.⁴⁷

Analizējot un vērtējot dažādos literatūras avotos pieejami informāciju, autore uzskata, ka KL 119. panta dispozīcijā ietvertais vārdu salikums “tieši pēc dzemdībām” ir neprecīzs.

⁴² Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 26. lpp.

⁴³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 277. lpp.

⁴⁴ Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 26. lpp.

⁴⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 213. lpp.

⁴⁶ Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 26. lpp.

⁴⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 214. lpp.

Kā tika noskaidros iepriekš, mātei pēdzemdību periods var ilgt līdz pat 6 nedēļām pēc dzemdībām⁴⁸, kas nozīmē, ka mātei šis psiholoģiskais un fizioloģiskais stāvoklis var saglabāties ilgāk nekā pirmo diennakti.⁴⁹

Bez tam autore uzskata, ka psihoze, kas saistīta ar psiholoģisko un fizioloģisko pēdzemdību stāvokli, var sākties pat vairākas stundas vai pat dienas pēc dzemdībām. Darba autore izvirzīto uzskatu apstiprina arī Dr. Inga Pētersone savā publikācijā “Bērniņš klepī, bet dzīve šķiet drūma un asaras birst”, kur uzsver, ka emocionālie traucējumi, kas radušies dzemdību rezultātā var rasties 48 stundu laikā pēc dzemdībām, bet maksimumu sasniegt trešajā līdz piektajā pēdzemdību periodā.⁵⁰

Kā piemēru var minēt gadījumu, ko autorei izstāstīja intervijas laikā feldšere un medmāsa, kas medicīnā strādā 34 gadus - Ingrīda Budova. Konkrētais gadījums notika pagājušā gadsimta 80. gados, kad māte 5. dienā tika izrakstīta no dzemdību nodaļas apmierinošā stāvoklī ar veselu jaundzimušo. Mājās, iespējams, vīrs vai dzīvesbiedrs izteicis kaut kādu asu piezīmi, kā rezultātā māte savu jaundzimušo bērnu izsvieda parkā rudens lapu kaudzē un pati devās nezināmā virzienā, minētā sieviete pazuda.⁵¹

No stāstītā var secināt, ka pēdzemdību psihozes iemesls var būt kāds nenozīmīgs sākums, bet sekas neprognozējamas.

Par laimi, jaundzimušā bērna raudas izdzirdēja garāmgājējs un ziņoja attiecīgajām iestādēm. Bērna māte tika atrasta klaiņojam pa Priedienu (vietas nosaukums mainīts). Māte tika ievietota Psihiatrijas un narkoloģijas centra slimnīcā. Pēc tam bērnu adoptēja jaundzimušā vecmāmiņa no tēva puses, jo arī tēvs atteicās no bērna audzināšanas.⁵²

Darba autore uzskata, ka minētais stāsts ir spilgts piemērs tam, ka psiholoģiskā un fizioloģiskā stāvokļa sekas var sākties ne tikai tieši pēc dzemdībām, bet var sākties arī ar vairāku dienu intervālu pēc dzemdībām, kā, piemēram, 5. dienā pēc dzemdībām.

Ņemot vērā iepriekš rakstīto un analizēto, autoresprāt, KL 119. panta dispozīcijā ir nepieciešams veikt labojumus, jo vārdu salikums “tieši pēc dzemdībām” precīzi neatspoguļo laiku. Jo vārds, “tieši” tiek lietots, lai izteiktu kādas domas, nojēguma u. tml. pastiprinājumu, nepieļaujot citu domu, nojēgumu u. tml.⁵³

⁴⁸ Pēdzemdību periods. Pieejams: http://vecmate.lv/padomi_pedzemdibu_periods.php [aplūkots 2017. gada 2. aprīlī]

⁴⁹ Teteris O. Tiesu medicīnas esence. Rīga : Rasa ABC, 2004, 154. lpp.

⁵⁰ Pētersone I. Pēdzemdību depresija. Pieejams: <http://psihosomatika.lv/pedzemdibu-depresija-dr-petersone> [aplūkots 2017. gada 2. aprīlī]

⁵¹ No personīgā arhīva: intervija ar medmāsu un feldšeri Ingrīdu Budovu, 2017. gada 4. aprīlis

⁵² No personīgā arhīva: intervija ar medmāsu un feldšeri Ingrīdu Budovu, 2017. gada 4. aprīlis

⁵³ Interneta vārdnīca “Tēzaurus”. Pieejams: <http://www.tezaurus.lv/#/sv/tiesi/1> [aplūkots 2017. gada 2. aprīlī]

Darba autore uzskata, ka precīzāk KL 119. panta dispozīciju būtu nepieciešams mainīt, piemēram, “Par sava bērna slepkavību, ko māte izdarījusi dzemdību laikā vai mēneša laikā pēc dzemdībām to izraisītā psiholoģiskā un fizioloģiskā stāvokļa ietekmē”.

Autoresprāt, svarīgi ir uzsvērt mēneša laikā pēc dzemdībām, tādēļ, ka medicīnā par jaundzimušo tiek uzskatīts bērns pirmajā mūža mēnesī.⁵⁴ Kā arī, rakstot darbu, autore nonākusi pie secinājuma, ka KL 119. pantā pašlaik noteiktie soda mēri - piespiedu darbs vai brīvības atņemšana ir nekorekti – jo, autoresprāt, mātei šādā veidā netiek sniegta palīdzība, ņemot vērā viņas īpašo psiholoģisko stāvokli, kuru radījušas dzemdības un bērna nogalināšana. Autore uzskata, ka daudz pareizāk būtu kā soda mēru noteikt ārstēšanos Psihiatriskajā klīnikā, kur mātei tiktu sniegta nepieciešamā psihiatriskā un psiholoģiskā palīdzība un uzraudzība.

2.2 Slepkavība, kas izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī

Vēsturiski tiek uzskatīts, ka īpašs slepkavību mīkstinošs gadījums ir tās izdarīšana spēcīga psihiska uzbudinājuma - parasto dusmu vai spēja naida gadījumā.⁵⁵ Mūsdienu KL par slepkavību mīkstinošos apstākļos likumdevējs atzīst vainīgā īpašo emocionālo stāvokli nozieguma izdarīšanas brīdī, kas mazina iespēju kontrolēt savu uzvedību un nezaudēt pašsavaldīšanos.⁵⁶ Par šādu slepkavību kriminālatbildību paredz KL 120. pants.

KL 120. pants nosaka, ka par slepkavību, kas izdarīta piepeša stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, kuru izraisījusi vardarbība vai smaga goda aizskārums no cietušā puses, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vari ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai arī piespiedu darbu.⁵⁷

Lai izprastu jēdzienu “stiprs psihiska uzbudinājuma stāvoklis”, autoresprāt, svarīgi izpētīt un saprast kādi ir šī stāvokļa rašanās iemesli, izpausmes, radītās sekas, un kādos gadījumos slepkavība tiek atzīta par izdarītu šādā stāvoklī.

Slepkavība atzīstama par izdarītu stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī tad, ja:

1. stipra psihiska uzbudinājuma stāvokli izraisījusi paša cietušā prettiesiska rīcība, kura izpaudusies kā vardarbība pret vainīgo vai viņa tuviniekiem (vecākiem, vecvecākiem, bērniem, mazbērniem, brāļiem un māsām, laulāto, kā arī pret citiem viņam

⁵⁴ Populārā medicīnas enciklopēdija. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1984, 232. lpp.

⁵⁵ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība :slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 92. lpp.

⁵⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 215. lpp.

⁵⁷ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2017. gada 8. aprīlī]

tuviem cilvēkiem - līgavu, līgavaini, svaini, draugu, draudzeni, kuriem ir dārga cietušā dzīvība un veselība) vai arī kā smags vainīgā vai viņa tuvinieku goda aizskārums;

2. stirpa psihiska uzbudinājuma stāvoklis ir piepešs un slepkavība ir nekavējoša atbildes reakcija uz cietušā prettiesisko rīcību. Te gan jāpiebilst, ka stiprs psihiskais uzbudinājums var rasties ne tikai cietušā prettiesiskas rīcības rezultātā tieši pirms viņa nonāvēšanas, bet tā cēlonis var būt arī ilgstoša psihotraumējoša situācija, kad cietušais ilgākā laika posmā sistemātiski ar savu rīcību rada paaugstinātu trauksmes sajūtu un noved līdz psiholoģiskam “sprādzienam” jeb tā sauktajam “pēdējā piliena” efektam;

3. slepkavībai raksturīgs piepeši radies tiešs vai netiešs nodoms.⁵⁸

Tā kā medicīnā stipru psihisku uzbudinājuma stāvokli dēvē par fizioloģisko afektu⁵⁹, tad svarīgi izanalizēt arī jēdziena “afekts” saturu un to, kā fizioloģiskais afekts tiek nošķirts no pataloģiskā afekta.

Veselības enciklopēdijā afekts tiek skaidrots kā īslaicīga un spēcīga emocionāla reakcija, kas noris vētrainu pantomīmu, veģetatīvām reakcijām, daļēju kontroles trūkumu pār savām darbībām pie formālas, skaidras apziņas⁶⁰, savukārt juridisko terminu vārdnīcā jēdzienam afekts tiek dots skaidrojums - psihisku nervu uzbudinājums, kas sakarā ar galvas smadzeņu garozas darbības īslaicīgiem traucējumiem nav pakļauts gribas kontrolei.⁶¹

Izšķir sekojošus afekta veidus:

1. fizioloģiskais afekts;
2. pataloģiskais afekts.

KL ar fizioloģisko afektu saprot stirpu psihisku uzbudinājumu. Fizioloģiskā afekta konstatēšana ir tiesu psihologu kompetencē, ja likumpārkāpuma brīdī ir konstatēts fizioloģiskais afekts, tad likums paredz atbildības samazināšanu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Kaut arī pēc būtības fizioloģiskā afekta stāvoklī persona nevar vadīt savas darbības, tomēr likums jau iepriekš nosaka atbildības atvieglojumu, tas ir par rezultātu tam, ka netiek personai noteikta ierobežota pieskaitāmība. Fizioloģiskais afekts rodas kā reakcija uz psihoemocionālu stresu (no minūtēm līdz stundai, ļoti reti līdz diennaktij), cēlonis ir pēkšņš konflikts personas intīmajā sfērā (strīds, nepamatots apvainojums, kas dziļi aizskar personas pašcieņu, dzīvības briesmu draudi, neuzticības atklājums). Lai attīstītos fizioloģiskais afekts, kairinājumam, kas tiek izsaukt, jābūt nopietnam, negaidītam vai psihotraumējošai situācijai

⁵⁸ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: likums, teorija, prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 223. – 224. lpp.

⁵⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 215. lpp.

⁶⁰ Veselības enciklopēdija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009, 28. lpp.

⁶¹ Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 8. lpp.

jābūt ilgai, bet pirms fizioloģiskā afekta sāksšanās tiek novērots “pēdējā piliena” simptoms, kad uz ilgstošas psihotraumējošas situācijas fona notiek kādi patiesi aizvainojumi.⁶²

Patoloģiskais afekts ir stāvoklis, kad aptumšojas apziņa un cilvēks nevar saprast savu rīcību un to vadīt, tāpēc tas jānovērtē kā smags psihopatoloģisks fenomens.⁶³ Šis afekta veids atrodas tiesu psihiatra kompetencē.⁶⁴ Patoloģiskais afekts iestājas pēc pārlieku smagiem jūtu saspīlējumiem, un tad darbības kļūst automātiskas. Patoloģiskā afekta iestāšanos veicina organiskas dabas pārmaiņas centrālajā nervu sistēmā, nogurums, ilgs bezmiegs. Patoloģisko afektu pavada spēcīga vezomatora reakcija. Pie patoloģiskā afekta apziņa pastāvīgi traucēta, darbība neadekvāta, nemotivēta.⁶⁵

Cilvēks afekta laikā var uzbrukt, izdarīt noziegumu, turklāt viss notiek automātiski, bet pienācīgas apziņas kontroles. Afekts beidzas ar pilnīgu fizisko un garīgo spēku izsīkumu. Vēlāk šo situāciju un nodarījumu vainīgais neatceras un kritiski novērtēt notikušo spēj tikai pēc ilgāka pārtraukuma.⁶⁶

Kaut gan literatūrā tiek uzsvērts, ka fizioloģiskā afekta konstatēšana ir tiesu psihologa kompetencē, bet patoloģiskā - tiesu psihiatra kompetencē, autoresprāt, abi šie afekta stāvokļi būtu jāizvērtē psihiatram, jo autore uzskata, ka psihologs savas iegūtās kvalifikācijas dēļ nevar izvērtēt to, vai personai nav psihiskas saslimšanas, un līdz ar to, psihologs nevar sniegt pilnvērtīgu slēdzienu par personas psihisko stāvokli. Lai noteiktu, vai slepkavība izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, tiek veikta tiesu psiholoģiskā ekspertīze, bet gadījumos, kad jānoskaidro, vai noziegums izdarīts fizioloģiskā vai patoloģiskā afekta stāvoklī, veicama kompleksā tiesu psiholoģiskā-tiesu psihiatriskā ekspertīze.⁶⁷

Turpinot analizēt KL 120. panta saturu, kur minēts, ka stipra psihiska uzbudinājuma stāvokli izraisa vardarbība vai smags goda aizskārums no cietušā puses, autoresprāt, nepieciešams noskaidrot šo jēdzienu būtību.

Vardarbība - līdzeklis noteikta noziedzīga mērķa sasniegšana, pēc savas intensitātes var būt saistīts kā ar fizisku sāpju sagādāšanu tā arī bez fizisku sāpju nodarīšanas⁶⁸, t.i., psihiska

⁶² Nikiforovs O. Tiesu psihiatrija: lekciju kursa konspekts un kontroluzdevumi neklātienē apmācībai un tālmācībai. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2007, 22. – 23. lpp.

⁶³ Krūmiņš R. Tiesu psihiatrija. Rīga: Latvijas Valsts Universitāte. Krimināltiesību, kriminālprocesa un kriminālistikas katedra, 1970, 39. lpp.

⁶⁴ Nikiforovs O. Tiesu psihiatrija: lekciju kursa konspekts un kontroluzdevumi neklātienē apmācībai un tālmācībai. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2007, 23. lpp.

⁶⁵ Krūmiņš R. Tiesu psihiatrija. Rīga: Latvijas Valsts Universitāte. Krimināltiesību, kriminālprocesa un kriminālistikas katedra, 1970, 39. – 40. lpp.

⁶⁶ Veselības enciklopēdija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009, 28. lpp.

⁶⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 216. lpp.

⁶⁸ Birznieks J. Latviešu – angļu, angļu – latviešu juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Multineo, 2008, 373. lpp.

rakstura, piem., draudi lietot vardarbību, ņirgāšanās utt. Vardarbībai vai tās draudiem ir jābūt prettiesiskiem un reāliem.⁶⁹

Vardarbība var ietvert sevī vairākas formas:

1. fiziska vardarbība (grūšana, sišana, spārdīšana un citas darbības, kas saistītas ar spēka pielietošanu pret otru).
2. emocionāla vardarbība (apsaukāšana, ņirgāšanās, pazemošana, aizskaroša izturēšanās, ignorēšana un iebiedēšana u.tml.). Emocionāla vardarbība var izpausties ar vārdiem, īsziņām, zīmītēm, draudu vēstulēm, e-pastu u.tml.
3. seksuālā vardarbība (otra aizskaršana intīmās vietās, kad otrs to nevēlas, iesaistīšana seksuālās darbībās un tiešos seksuālos kontaktos, kā arī apsūkšana, izmantojot seksuālas nozīmes vārdus).⁷⁰

Pārsvārā literatūrā pie KL 120. panta komentāriem tiek izdalīti divi vardarbības veidi - emocionālā vardarbība jeb psihiskā vardarbība un fiziskā vardarbība. Tā kā pastāv arī seksuālā vardarbība, autoresprāt, runājot par vardarbību no cietušā puses, vajadzētu minēt arī seksuālo vardarbību, ko cietušais veicis pret vainīgo vai vainīgā piederīgajiem vai ģimenes locekļiem. Lai precīzāk atspoguļotu autores izvirzīto tēzi, ilustrācijai tiek sniegts šāds - primitīvs piemērs, ierodoties mājās, vainīgais (tēvs) konstatē, ka kaimiņš šobrīd izvaro viņa nepilngadīgo meitu. Tēvs, redzot šo situāciju, pēkšņā stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, paņem smagu sadzīves priekšmetu, iesit varmākam, kā rezultātā iestājas viņa nāve.

Ar smagu goda aizskārumu jāsaprot dziļš un rupjš personības goda un cieņas pazemojums, kas izpaužas tādā nepiedienīgā formā, kura uzskatāma par sevišķi apvainojošu un faktiski pēc smaguma pakāpes ir līdzvērtīga psihiskai vardarbībai.⁷¹ Autore uzskata, ka šim skaidrojumam būtu nepieciešama ilustrācija, kas atspoguļotu jēdziena būtību. Šajā nolūkā tiek izmantots Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 26. aprīļa lēmums lietā SKK-247/2007, kur pirmās instances tiesa spriedumā norādījusi, ka stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī D. G. izsaucis cietušās T. G. negaidītais izteikums par to, ka F. neesot viņa dēls, kas pēc tiesas uzskata esot pietiekami nopietns un aizskarošs, lai varētu tikt uzskatīts par smagu goda aizskārumu.⁷²

Ņemot vērā ilustrācijai izmantoto tiesas spriedumu, autore uzskata, ka nepieciešams izvirzīt kritērijus, pēc kuriem varētu vadīties, nosakot, kas ir smags goda un cieņas aizskārumus, jo katra persona atšķirīgi uztver pret sevi un sev tuviem cilvēkiem vērstu kritiku,

⁶⁹ U. Krastiņš, V. Liholaja, A. Niedre. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs (2. grāmata), firma "AFS", 216. lpp.

⁷⁰ Valsts Policija. Vardarbība. Pieejams: <http://www.vp.gov.lv/?id=527> [aplūkots 2017. gada 9. aprīlī]

⁷¹ Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 28. lpp.

⁷² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 26. aprīļa lēmums lietā SKK-247/2007

izteikumus, apvainojumus, aizskārumus. Autores priekšlikums, šādus kritērijus izstrādāt juristu-psihiatru tandēmam.

Nodaļas turpinājumā darba autore apskatīs minētā noziedzīgā nodarījuma sastāvu.

Afekta stāvoklī izdarītas slepkavības objekts ir tās personas dzīvība, kas ar savu vardarbību vai smagu goda aizskārumu vainīgajam izraisījusi afektu.

KL 120. pantā paredzētais nodarījums ir materiāla sastāva, respektīvi, pierādot to, jākonstatē noziedzīgs nodarījums, sekas un cēloņsakarība.

Šo slepkavību var izdarīt tikai ar darbību, kas objektīvi raksturojama kā spontāna vainīgās personas reakcija pret cietušā vardarbību vai smagu goda aizskārumu. Šādu slepkavību var izdarīt, pielietojot tikai personas fizisku spēku, piemēram, sitot vai žņaudzot, kā arī izmantojot kādus rīkus, piemēram, saimniecības priekšmetus, aukstos ieročus vai šaujāmieročus, ja tādi ir pieejami afekta brīdī. Tomēr šādu priekšmetu esamība var liecināt par sagatavošanos slepkavībai, un tādā gadījumā to nevar uzskatīt par izdarītu KL 120. pantā paredzētajos mīkstinošos apstākļos.

Objektīvajā pusē jākonstatē arī cēloņsakarība starp vainīgās personas darbībām un cietušā nāvi.⁷³

Subjekts - fiziska un pieskaitāma persona, kas sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.

No subjektīvās puses slepkavību stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī var izdarīt ar piepeši radušos tiešu vai netiešu nodomu. Nozieguma motivācijas pamatā ir aizvainojuma jūtas sakarā ar nepelnītu pārestību, sašutums, niknums, atriebība. Taču, ja atriebība kļūst par noziedzīgās darbības pamatmotīvu, slepkavību nevar kvalificēt saskaņā ar KL 120. pantu, jo atriebība kā motīvs jau liecina, ka afekta stāvokļa vēl (vai jau) nav.⁷⁴

2.3 Slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas

Personas tiesības uz nepieciešamo aizstāvēšanos ir svarīgs KL institūts, kas indivīdam paredz tiesības aizsargāt savu un citu cilvēku dzīvību, veselību un citas tiesības, kā arī valsts un sabiedrības intereses no noziedzīga apdraudējuma. Turklāt par nodarījumu, ar kuru aizstāvoties uzbrucējam nodarīts kaitējums, neiestājas kriminālatbildība, ja vien nav pārsniegtas nepieciešamās aizstāvēšanās robežas.⁷⁵ KL 29. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka nepieciešamā aizstāvēšanās ir darbība, kas izdarīta, aizsargājot valsts vai sabiedrības intereses,

⁷³ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 98. lpp.

⁷⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 217. – 218. lpp.

⁷⁵ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 99. lpp.

savas vai citas persona tiesības, kā arī personu pret uzbrukumu vai uzbrukuma draudiem tādā veidā, ka uzbrucējam tiek radīts kaitējums.⁷⁶ Ja persona aizstāvoties pārsniegusi nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, tā saucama pie kriminālatbildības par attiecīgu noziedzīgu nodarījumu.⁷⁷ Par nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšanu atzīstama acīmredzama aizsardzības nesamērība ar uzbrukuma raksturu un bīstamību, kā rezultātā uzbrucējam tiek radīts kaitējums, kas nav bijis nepieciešams, lai novērstu vai atvairītu uzbrukumu.⁷⁸

Lai izlemtu, vai ir pārkāptas nepieciešamās aizstāvēšanas robežas, jānoskaidro, vai konkrētā gadījumā ir pastāvējusi nepieciešamās aizstāvēšanās situācijas. Ja šāds stāvoklis nav bijis, nav arī iespējams nepieciešamās aizstāvēšanās pārkāpums. Krimināltiesību teorijā ir izstrādāti nepieciešamās aizstāvēšanās tiesīguma nosacījumi, kas aptver visas tā pazīmes.⁷⁹ Lai nepieciešamo aizstāvēšanos atzītu par apstākli, kas izslēdz kriminālatbildību, jākonstatē trīs apdraudējumu raksturojošie nosacījumi⁸⁰. Darba autore, lai precīzāk un pilnīgāk atspoguļotu izvirzīto tēzi, izmantoja vairāku autoru atziņas, parādot to, ka nepastāv pretrunas apdraudējumu raksturojošos nosacījumos, bet gan dažādi autori papildina viens otru savos izteikumos. Turpinājumā tiek uzskaitīti apdraudējumu raksturojošie nosacījumi:

1. uzbrukums var nodarīt būtisku kaitējumu ar likumu aizsargātām interesēm;
2. uzbrukums ir pastāvošs⁸¹. Šis nosacījums galvenokārt ir saistāms ar aizstāvēšanās savlaicīgumu. Nepieciešamā aizstāvēšanās pieļaujama ne tikai pret pēkšņu uzbrukumu vai tāda uzbrukuma draudiem, bet nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklis var būt arī tad, ja aizstāvēšanās sekojusi jau pabeigtam uzbrukuma aktam, bet personai, kas aizstāvas, konkrētajā situācijā nav bijis skaidrs uzbrukuma beigu moments. Turpretī, ja kaitējums nodarīts pēc tam, kad apdraudējums bijis novērsts vai pabeigts un ir zudusi jebkāda vajadzība lietot aizsardzības līdzekļus, personas darbības nevar uzskatīt par izdarītām nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklī, un atbildība iestājas uz vispārīgiem pamatiem, ja vien šīs darbība nav izdarīta stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī, ko radījis bīstamais apdraudējums.⁸²

⁷⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 173. lpp.

⁷⁷ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 99. lpp.

⁷⁸ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: likums, teorija, prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 227. lpp.

⁷⁹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 99. – 100. lpp.

⁸⁰ Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 31. lpp.

⁸¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 100. lpp.

⁸² Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 32. lpp.

3. uzbrukums ir reāls⁸³ jeb īstens. Tas nozīmē, ka tiesības uz aizstāvēšanos rada reāls, patiens uzbrukums. Izņēmums ir šķietamās aizstāvēšanās stāvoklis, kad notikuma apstākļi devuši pamatu pieņemt, ka tiek izdarīts reāls uzbrukums, bet persona, kura lietojusi aizsardzības līdzekļus, nav apzinājusies, ka šāds paņēmieni ir kļūdaini, un viņa nevarēja un viņai arī nevajadzēja to apzināties. Šādos gadījumos personas darbības uzskatāmas par izdarītām nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklī.⁸⁴

Nepieciešamā aizstāvēšanās situācija rodas tikai gadījumā, ja pastāv uzbrukums vai tā draudi.⁸⁵ Šo stāvokli nerada administratīvais, disciplinārais un civiltiesiskais pārkāpums.⁸⁶ Faktiski tas nozīmē, ka notiek fiziska vai psihiska vardarbība. Uzbrukumu raksturo šādas pazīmes:

1. aktīva un ar spēka pielietošanu saistīta darbība;
2. spēks tiek pielietots prettiesiski;
3. spēks tiek pielietots tādējādi, ka ar to var nodarīt tiešu kaitējumu citai personai vai ar likumu aizsargātām tās interesēm;
4. uzbrukumam ir tīšs raksturs.

Lai atzītu, ka pastāvējusi nepieciešamās aizstāvēšanās situācija, jākonstatē uzbrukuma vai tā draudu esamība.⁸⁷ Aizstāvēšanās atzīstama par pieļaujamu un tiesīgu:

1. ja tā izdarīta, lai aizsargātu likumā norādītās intereses un tiesības;
2. ja kaitējums nodarīts uzbrucējam, nevis trešajai personai;
3. ja netiek pārkāptas nepieciešamās aizstāvēšanās robežas.

Ja, nodarot kaitējumu otra cilvēka dzīvībai, persona ir bijusi pārliecināta, ka aizsargājas no reāla uzbrukuma vai tā tiešiem draudiem, bet šī pārliecība ir bijusi kļūdaina, tas ir, persona atradusies šķietamās aizstāvēšanās stāvoklī⁸⁸, tad persona nodarītais kaitējums jā kvalificē šādi:

1. ja notikuma apstākļi devuši pamatu pieņemt, ka notiek reāls uzbrukums, bet persona, kura pielietoja aizsardzības līdzekļus, nav apzinājusies, ka šāds pieņēmums ir kļūdaini, turklāt tā nevarēja un tai arī nevajadzēja to apzināties, darbības vērtējamās kā nepieciešamā aizstāvēšanās;

⁸³ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 100. lpp.

⁸⁴ Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 32. lpp.

⁸⁵ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 100. lpp.

⁸⁶ Judins A. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 70. lpp.

⁸⁷ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 101. – 103. lpp.

⁸⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 266. – 267. lpp.

2. ja šādā situācijā tiek pārkāptas aizstāvēšanās robežas, kas būtu pieļaujamas atbilstoša reāla uzbrukuma apstākļos, personai jāatbild kā par nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšanu;

3. persona, kura nodara kaitējumu šķietamajam uzbrucējam, neapzinādamās uzbrukuma šķietamību, lai gan konkrētajos apstākļos tai vajadzēja un tā varēja to apzināties, saucama pie atbildības par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu aiz neuzmanības (kaitējuma nodarīšana uzbrucējam aiz neuzmanības nav krimināli sodāma).⁸⁹

Slepkavība, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, norobežojuma no slepkavības stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī pēc objektīvās un subjektīvās puses pazīmēm.⁹⁰

Slepkavības sastāvs, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, pamatā satur tās pašas pazīmes, kas raksturīgas citām slepkavībām, tomēr tam piemīt arī dažas īpatnības.

Šīs slepkavības objekts ir cilvēka dzīvība; cietušais ir persona, kas izdarījusi vai gatavojusies izdarīt uzbrukumu.⁹¹

No objektīvās puses, tā vienmēr ir aktīva darbība, ka izpaužas uzbrucēja nonāvēšanā, izvēloties tādus aizstāvēšanās līdzekļus un metodes, kuri acīmredzami neatbilda ne noziedzīgā nodarījuma raksturam un bīstamībai, ne arī reālajiem apstākļiem, tādējādi bez vajadzības nodarot kaitējumu cietušajam. Noziedzīga nodarījuma sastāvs ir materiāls, nav iespējama gatavošanās vai mēģinājuma stadija, jo persona aizstāvas pret pēkšņu uzbrukumu objektīvi izveidojušamies situācijās apstākļos.⁹²

No subjektīvās puses tas ir tīšs nodarījums, kuru parasti raksturo netiešs nekonkretizēts nodoms.⁹³

Tieša nodoma gadījumā vainīgais apzinās, ka aizsardzībai lieto apdraudējuma raksturam un bīstamībai neatbilstošus līdzekļus, saprot, ka to lietošanās rezultātā var iestāties uzbrucēja nāve, un vēlas to. Netieša nodoma gadījumā vainīgais apzinās, ka nepieciešamās aizstāvēšanās situācijā aizsardzībai lieto apdraudējuma raksturam un bīstamībai neatbilstošus līdzekļus, saprot, ka to izmantošanas rezultātā var iestāties uzbrucēja nāve, taču to nevēlas, bet apzināti pieļauj. Šādas slepkavības gadījumā svarīgi pierādīt, ka slepkavības mērķis ir bijis novērst vai atvairīt uzbrukumu. Ja tomēr vainīgais cietušo uz uzbrukumu izprovocējis, lai pēc

⁸⁹ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: likums, teorija, prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 229. – 230. lpp.

⁹⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 175. lpp.

⁹¹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 113. lpp.

⁹² Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 112. lpp.

⁹³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 268. lpp.

tam, aizbildinoties ar nepieciešamību aizsargāties no agresijas, to noslepkavotu, slepkavību nevar atzīt par izdarītu nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklī. Tāpat uzmanīgi ir jāvērtē slepkavība, kas izdarīta kautiņa laikā. Šādā gadījumā jāizvērtē vainīgā rīcības motīvs un mērķis, jo nav izslēgts, ka arī šāda slepkavība ir izdarīts aizsardzības nolūkā.⁹⁴

Analizējot literatūras avotos iegūto informāciju par slepkavību, pārskatot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, autore secināja, ka konkrētā KL panta piemērošana ir sarežģīts un kompleks process, ko pierāda dažādi tiesas nolēmumi. Ilustrācijai autore izmanto Latgales apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijas 2017. gada 19. janvāra spriedumu lietā Nr. 11290037614, kur 2014.gada 11.augustā pers. F savā dzīvesvietā Kārsavas novadā, kopā ar pers. I un citu personu lietoja alkoholiskos dzērienus. Laika posmā no pulksten 16.00 līdz 17.00 pers. I, atrodoties alkohola ietekmē, kļuva agresīvs, satvēra pers. F aiz matiem, nogāza uz grīdas, saplēsa kleitu un mēģināja žņaudzt. Pers. F, atrodoties alkohola ietekmē, aizstāvēties no pers. I agresīvās uzvedības un pārskatot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, izdarīja vienu dūrienu ar virtuves nazi pers. I krūšu kurvja rajonā, nodarot viņam miesas bojājumus, kā rezultātā iestājās cietušā nāve. Lietā noskaidrotie apstākļi liecina, ka kaut arī cietušais pers. I vardarbīgi vērsās pret pers. F, saņēra viņu aiz matiem, nogrūda uz grīdas, ar rokām vilka aiz kleitas apkakles, tā žņaudzot un saplēšot kleitu krūšu rajonā, tomēr apsūdzētās izvēlētais aizsardzības līdzeklis - virtuves nazis, un paņēmieni - naža iedursana uzbrucējam krūšu kurvī un no gūtajiem smagiem miesas bojājumiem iestājās cietušā nāve, konkrētajā situācijā, ņemot vērā pastāvošā uzbrukuma kaitīgumu, acīmredzami bija nesamērīgs starp aizsardzību un uzbrukumu. Līdz ar to apsūdzētās pers. F darbības pamatoti kvalificētas pēc KL 121.panta.⁹⁵

Ar šo konkrēto piemēru darba autore vēlējas norādīt, kā praksē darbojas analizētais KL 121. pants. Šajā gadījumā, autoresprāt, tiesai nebija sarežģīti izvērtēt situāciju un kvalificēt to pēc KL 121. panta.

Taču praksē pastāv gadījumi, kad minētā panta piemērošana ir sarežģīts un diskutabls jautājums. Tā, piemēram, aplūkojot Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2014. gada 21. marta nolēmumu Nr. 11380001513, kur sakontēji personas C tika atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts KL 121. pantā, kur 2013. gada 4. janvārī ap plkst. 21.00 Dundagas novada Dundagas pagasta Sausteres, pers. C dzīvesvietā, savstarpēja konflikta laikā par sadzīves jautājumiem, pers. C, kļūdaini uzskatot pers. F darbības par uzbrukumu viņam, tīši vienu reizi iedūra ar nazi pers. F vēderā un tīši vienu reizi iedūra ar nazi krūšu kurvja mugurējā virsmā paduses rajonā, nodarot cietušajam miesas bojājumus un konkrētajā gadījumā tie nosacīja pers. F nāves iestāšanos 2013. gada 4. janvārī.

⁹⁴ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 115.-116. lpp.

⁹⁵ Latgales apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijas 2017. gada 19. janvāra spriedumu lietā Nr. 11290037614

Pirmās instances tiesa atzinusi, ka ar šādām darbībām pers. C izdarīja noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts KL 121.pantā.

Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija nosprieda Talsu rajona tiesas 2013. gada 11. novembra spriedumu atcelt pilnībā.

Pers. C atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts KL 125.panta trešajā daļā un sodīt ar brīvības atņemšanu uz 3 (trīs) gadiem.

Aplūkojot apelācijas kārtībā Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2007. gada 2. maija spriedumu, kur apsūdzētais ir izdarījis 7 sitienus ar cirvja pieta daļu sēdošajam, alkohola ietekmē esošajam, aizmigušajam cietušajam, apsūdzētā nodarījums tika kvalificēts pēc KL 121. panta, taču, autoresprāt, nodarījums neatbilst KL 121. pantā paredzētajam noziedzīgajam nodarījumam, ko arī apstiprina LR Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Tiesās izskatāmo krimināllietu nodaļas prokurore I.K., ka noskaidrojot vainīgā nodoma saturu, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā apsūdzētā un cietušā iepriekšējās attiecības – bijuši kaimiņi, savstarpēji palīdzējuši viens otram, cietušais arī iepriekš nakšņojis pie apsūdzētā. Ar lietas materiāliem nav konstatēts, ka cietušais iepriekš būtu nodarījis kādus miesas bojājumus apsūdzētajam, kas būtu par pamatu baidīties no viņa. Bez tam nav ņemts vērā, ka pēc vieglu miesas bojājumu nodarīšanas A.V., kā tas ir konstatēts, cietušais bija nomierinājies, viņi kopīgi lietojuši alkoholiskos dzērienus, cietušais gājis pārdot zāģi un iegādāties alkoholu. Kad cietušais aizmidzis, apsūdzētais skatījies TV, nevis gājis pie kaimiņiem pēc palīdzības vai lūdzis izsaukt policiju, vai devies prom, kam nebija nekādu šķēršļu. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments nolēma atcelt Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2007.gada 2.maija spriedumu pilnībā un lietu nosūtīt jaunai iztiesāšanai apelācijas instances tiesai.⁹⁶

Autoresprāt, iepriekš apskatītie tiesu prakses gadījumi, pierāda to, ka, kaut gan ir konkrēti kritēriji, kas nosaka nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, un no tām izriet, kuros gadījumos ir pārkāpta nepieciešamā aizstāvēšanās un veikta slepkavība, tomēr vērojams, ka tieši, izskatot šīs lietas, vadās ne tikai pēc noteiktajiem kritērijiem, bet arī pēc savas subjektīvās pārlicības.

2.4 Slepkavība, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus

Analizējot Latvijas PSR Kriminālkodeksu, tika konstatēts, ka minētajā Kriminālkodeksā šāda veida slepkavība netika ietverta.⁹⁷

⁹⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 14. septembrī lēmums lietā SKK - 489/2007

⁹⁷ Latvijas PSR kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982, 746 lpp.

Latvijas Republikas Krimināllikums, kas stājās spēkā 1999. gada 1. aprīlī, paredzēja šāda veida slepkavību un noteica soda mēru. Krimināllikuma XII nodaļā tika ietverti divi jauni panti—118. un 122. pants. KL 122. pantā noteikta atbildība par slepkavību, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus. Līdz šim likumā tāds jautājums nebija regulēts, bet tiesu praksē saskaņā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 1995. gada 29. maija lēmuma Nr.3 "Par tiesu praksi, piemērojot likumu par nepieciešamo aizstāvēšanos" izskaidrojumu KL 122. pantā norādīto rīcību varēja pielīdzināt nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšanai.⁹⁸

Kā redzams no panta dispozīcijas, tiek izdalīti divi slepkavības veidi:

1. slepkavību, kas izdarīta pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus un
2. slepkavība, kas izdarīta pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījums, bet šo slepkavību izdarījusi valsts amatpersona.

Lai analizēto konkrēto KL pantu, nepieciešams izprast, kas ir "aizturēšanas nosacījumi".

KL 31. pantā teikts: "Aizturēšana, radot personai kaitējumu, ir darbība, kas vērsta pret tādu personu, kura izdara vai izdarījusi noziedzīgu nodarījumu."

Kaut arī likums aizturēšanas pazīmju izklāstā ir visai skops, var izdalīt šādus aizturēšanas nosacījumus:

1. kaitējumu aizurot var nodarīt personai, kas izdara vai izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un cenšas izvairīties no aizturēšanas;
2. nodarītajam kaitējumam jābūt savlaicīgam:
 - 2.1. kaitējums nodarīts aizturēšanas laikā, bet ne pēc aizturēšanas;
 - 2.2. kaitējums personai nodarīts pēc tam, kad tā uzsākusi noziedzīgu nodarījumu;
3. kaitējuma nodarīšana ir vienīgā personas aizturēšanas iespēja,
4. personu aizturēt, nodarot tai kaitējumu, var ikviens;
5. kaitējumu drīkst nodarīt tikai aizturamai personai;
6. personai nodarītais kaitējums ir samērīgs ar tās nodarījuma, nepakļaušanās vai pretošanās raksturu;
7. personu aiztur nolūkā to nogādāt varas iestādēs;
8. kaitējums aizturamai personai tiek nodarīts tīši.⁹⁹

Kriminālatbildība par šo darbību neiestājas, ja nav pieļauta personai radītā kaitējuma acīmredzama neatbilstība nodarījumam, nepakļaušanās vai pretošanās raksturam.

⁹⁸ Niedre A. Latvijas Kriminālkodeks un Krimināllikums. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=49680> [aplūkots 2017. gada 3. martā]

⁹⁹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 117. lpp.

Kriminālprocesa likuma 62. panta 1. daļa nosaka, ka aizturētais ir persona, kura likumā noteiktajā kārtībā īslaicīgi aizturēta, jo atsevišķi fakti dod pamatu uzskatīt, ka tā izdarījusi noziedzīgu nodarījumu.¹⁰⁰ Minētā likuma 264. pants ietver aizturēšanas nosacījumus, tie ir:

1. persona pārsteigta tieši noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī, tūlīt pēc tam vai arī bēgot no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietas;
2. uz personu kā noziedzīga nodarījuma izdarītāju norāda cietušais vai cita persona, kura redzējusi notikumu vai citādā veidā tieši ieguvusi šādu informāciju;
3. pie personas pašas vai tās lietošanā esošajās telpās vai citos objektos atrastas acīmredzamas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas pēdas;
4. noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietā atrastas šīs personas atstātas pēdas.

Kā norāda A. Judins, lai kriminālatbildība par kaitējuma nodarīšanu aizturamajai personai tiktu izslēgta, jāpastāv noteiktiem tiesīguma nosacījumiem, kas attiecināmi uz aizturamo personu un tās īstenojamo nodarījumu:

1. aizturamā persona gatavojas izdarīt, izdara vai ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un;
2. aizturamā persona nepakļaujas un/vai pretojas aizturēšanai vai cenšas no tās izvairīties, un tiesīguma nosacījumiem, kas raksturo aizturētāja rīcību;
 - 2.1. kaitējums tiek radīts aizturamajai personai
 - 2.2. kaitējums personai tiek radīts nolūkā aizturēt viņu;
 - 2.3. kaitējuma radīšana ir nepieciešama, lai aizturētu personu;
 - 2.4. aizturēšanas savlaicīgums;
 - 2.5. personai radītais kaitējums ir adekvāts nodarījumam, nepakļaušanās vai pretošanās raksturam.¹⁰¹

Persona, kura, izdarot aizturēšanu, ir pārkāpusi aizturēšanas nosacījumus, atbild par šo nosacījumu pārkāpšanu.

Lai lemtu jautājumus par to, ir vai nav pārkāpti personas aizturēšanas nosacījumi, ir jānovērtē šādi faktori, kuri var apliecināt aizturēšanas tiesīgumu:

1. aizturēšanas savlaicīgums - aizturēšana ir pieļaujama laika periodā, kamēr nav iestājies kriminālatbildības noilgums vai notiesājoša sprieduma izpildes noilgums. Nav pamats aizturēt personu, uz kuras nodarījumu attiecas amnestijas akts vai krimināllieta izbeigta sakarā ar rehabilitāciju, vai arī lietā taisīts attaisnojošs spriedums;

¹⁰⁰ Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820> [aplūkots 2017. gada 29. aprīlī]

¹⁰¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 176. lpp.

2. noziedzīga nodarījuma smagums un vainīgā personība. Noziedzīga nodarījuma smagums ir viens no noteicošajiem momentiem, izvēloties līdzekļus, kuri nepieciešami personas aizturēšanai. Jo smagāks ir pastrādātais noziedzīgais nodarījums, jo intensīvāka vardarbība var tikt piemērota pret aizturamo, un otrādi.

3. aizturēšanas apstākļi - aizturamā uzvedība, aizturamo skaits, vieta, laiks apbruņojums utt.¹⁰²

Kriminālatbildība atbilstoši KL 122. pantam iestājas tieši par persona aizturēšanas nosacījumu pārkāpšanu, kas izpaužas aizturamajam radītā kaitējuma acīmredzamā (nepārprotamā) nesamērībā ar nodarījumu, nepakļaušanās vai pretošanās raksturu. Vai šī samērība ir ievērota, katrā konkrētā gadījumā izlemj tiesa, novērtējot un salīdzinot KL definētos kritērijus. No vienas puses, jāievēro aizturamajam nodarītais kaitējums, kas KL 122. pantā ir personas nāve, bet, no otras puses, jānovērtē nodarījuma, nepakļaušanas vai pretošanās raksturs.

Ar nodarījuma raksturu jāsaprot tā noziedzīgā nodarījuma pazīmes, par kuru persona tiek aizturēta. Šādu nodarījumu raksturo apdraudētās intereses, delikta īstenošanas veids un izraisītās sekas.

Ar nepakļaušanās raksturu jāsaprot veids, kādā persona cenšas izvairīties no aizturēšanas.¹⁰³ Nepakļaušanās ir asā formā izteikta vai izrādīta atteikšanās izpildīt neatlaidīgu, vairākas reizes atkārtotu amatpersonas likumīgu rīkojumu vai prasību.¹⁰⁴

Pretošanās raksturs izpaužas aizturamās personas aktīvas pretdarbības raksturojumā.¹⁰⁵ Ar pretošanos saprot aktīvu pretdarbību varas pārstāvja vai citas amatpersonas likumīgām prasībām, realizējot tai piešķirtās pilnvaras.¹⁰⁶

KL 122. pantā izdalīts mīkstinošos apstākļos izdarītas slepkavībās sastāvs, proti, slepkavība notikusi noziedzīgu nodarījumu īstenojušas personas aizturēšanas laikā, taču aizturētājs pārkāpis aizturēšanas nosacījumus. Ja slepkavība būtu izdarīta saskaņā ar personas aizturēšanas nosacījumiem, kriminālatbildība par to neiestātos, jo kaitējuma nodarīšana cilvēkam, to aizturot, ir apstākļis, kas izslēdz kriminālatbildību. Likumdevējs šo slepkavību atzīst par mīkstinošu nevis tāpēc, ka noziedzīgu nodarījumu veikušas personas dzīvību uzskata par mazāk aizsargājamu, bet gan nolūkā stimulēt cilvēku iesaisti noziedzīgos nodarījumos vainīgo aizturēšanā, turklāt šādu slepkavību izdara, nevis realizējot noziedzīgus

¹⁰² Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 37. lpp.

¹⁰³ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 120. - 121. lpp.

¹⁰⁴ Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 168. lpp.

¹⁰⁵ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 121. lpp.

¹⁰⁶ Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 214. lpp.

no lūkus, bet gan cenšoties panākt sabiedriski derīgu mērķi - nodot aizturēto tiesībaizsardzības iestādēm vai nepieļaut šī indivīda turpmākos likumpārkāpumus. Šādas slepkavības objekts ir citas personas dzīvība.¹⁰⁷

No objektīvās puses KL 122. pantā paredzēto slepkavību var izdarīt tikai ar aktīvu darbību. Nodarījuma sastāvs ir materiāls, pabeigts ar brīdi, kad iestājusies aizturamās personas nāve.

Nodarījuma subjektīvo pusi raksturo tiešs vai netiešs nodoms. Vainīgais apzinās, ka aizturot noziedzīgu nodarījumu izdarījušu personu, pats pieļauj prettiesisku rīcību, paredz cietušā nonāvēšanas iespēju un, vai nu vēlas, vai arī apzināti pieļauj šādas sekas. Slepkavības mērķis - liegt aizturamajai personai iespēju izvairīties no kriminālatbildības par izdarīto noziedzīgo nodarījumu vai turpināt noziedzīgu darbību.¹⁰⁸

KL 122. p 2. daļā likums paredz speciālu nozieguma subjektu - valsts amatpersonu, paredzot tai lielāku sodu nekā citām personām, kas par slepkavību atbild saskaņā ar šīs normas pirmās daļas nosacījumiem.¹⁰⁹ Atbilstoši KL 122. panta 1. daļā ievērtajā dispozīcijā, noziegumu soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, bet par tādām pašām darbībām, ja tās izdarījusi valsts amatpersona - soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem. Valsts amatpersonas jēdziens sniegts KL 316. pantā, kas ir - par valsts amatpersonām uzskatāmi:

1. valsts varas pārstāvji, kā arī ikviena persona, kura pastāvīgi vai uz laiku izpilda valsts vai pašvaldības dienesta pienākumus, tai skaitā valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrībā, un kurai ir tiesības pieņemt lēmumus, kas saistoši citām personām, vai kurai ir tiesības veikt uzraudzības, kontroles, izmeklēšanas vai sodīšanas funkcijas vai rīkoties ar publiskas personas vai tās kapitālsabiedrības mantu vai finanšu līdzekļiem.

2. Valsts prezidents, Saeimas deputāti, Ministru prezidents, Ministru kabineta locekļi, kā arī Saeimas un Ministru kabineta ievēlētās, ieceltās vai apstiprinātās valsts institūciju amatpersonas, pašvaldību vadītāji, viņu vietnieki un izpilddirektori uzskatāmi par valsts amatpersonām, kas ieņem atbildīgu stāvokli.

3. par valsts amatpersonām uzskatāmas arī starptautisko organizāciju, starptautisko parlamentāro asambleju un starptautisko tiesu amatpersonas un minēto institūciju deleģētās personas, kā arī jebkura persona, kura ieņem likumdevēja, izpildvaras vai tiesu varas amatu ārvalstī vai jebkurā tās administratīvajā vienībā,

¹⁰⁷ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 124. lpp.

¹⁰⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 224.-225. lpp.

¹⁰⁹ Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 128. lpp.

neatkarīgi no tā, vai šī persona amatā ir iecelta vai ievēlēta, kā arī jebkura persona, kura veic publisku funkciju ārvalsts, tai skaitā tās administratīvās vienības, valsts aģentūras vai valsts uzņēmuma interesēs.¹¹⁰

Analizējot Iekšlietu ministrijas Informācijas centra mājaslapā pieejamo statistiku, tika konstatēts, ka kopš 2015. gada nav reģistrēta neviena slepkavība, kas ietverta KL 122. pantā.¹¹¹

Sarunā ar Salaspils novada pašvaldības policijas (turpmāk-Policija) priekšnieku Dzintaru Strožu, darba autore noskaidroja, ka arī Policijas ilgajos pastāvēšanas gados, slepkavība, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus, ko izdarījusi valsts amatpersona, nav notikusi.¹¹²

Veicot konkrētā KL panta izpēti, darba autore nonāca pie diskutabla jautājuma – kāpēc amatpersonai tiek piemērots lielāks sods.

Ņemot vērā faktu, ka par valsts amatpersonu tiek uzskatīts ļoti plašs personu loks, ne tikai policijas darbinieki, kuri tiek speciāli sagatavoti un apmācīti veikt aizturēšanas pasākumus, bet arī cilvēki, kas tam nav sagatavoti, nav pamatojuma piespriest valsts amatpersonai lielāku soda mēru par šādu nodarījumu, nekā citai personai.

Brīdī, kad notiek personas aizturēšana un situācija kļūst bīstama un nekontrolējama, aizturētājs instinktīvi cenšas pasargāt sevi un savu dzīvību, nedomājot, kādu statusu ieņem. Autoresprāt soda mēram nevajadzētu atšķirties.

¹¹⁰ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2017. gada 29. aprīlī]

¹¹¹ Kriminālā statistika. Pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109> [aplūkots 2017. gada 22. aprīlī]

¹¹² No personīgā arhīva: intervija ar Salaspils novada pašvaldības policijas priekšnieku Dzintaru Strožu, 2017. gada 26. aprīlī

3. ĪSS IESKATS ĀRVALSTU KRIMINĀLTIESĪBĀS, KURĀS IETVERTAS NORMAS PAR SLEPKAVĪBU MĪKSTINOŠOS APSTĀKĻOS

Šīs nodaļas ietvaros darba autore vispirms pētīs Anglijas krimināltiesību daļu, kurā aplūkota tēma par slepkavību un slepkavību mīkstinošos apstākļos.

Anglijas Krimināltiesībās tiek izdalīti divi slepkavību veidi:

1. smaga slepkavība;
2. parasta slepkavība.

Savukārt parasta slepkavība tiek iedalīta:

1. apzināta parasta slepkavība;
2. parasta slepkavība, kas izdarīta aiz neuzmanības.

Pie smagas slepkavības veida var pieskaitīt darbību, ko varētu kvalificēt kā smagu slepkavību, ja nepastāvētu vainu mīkstinoši apstākļi. Par vienu no šādiem apstākļiem tiek uzskatīts cilvēka nenormāla garīgā attīstība, kas būtiski samazina viņa atbildību par veikto slepkavību. Jēdziens “samazināta atbildība” tika ieviests 1957. gada Likumā par slepkavību. Balstoties uz šo likumu, apsūdzība smagā slepkavībā var tik samazināta līdz parastai slepkavībai, ja pastāv pierādījumi, ka apsūdzētais tika izprovocēts veikt slepkavību, vai arī apvainojumi, kas tika vērsti pret apsūdzēto, bija tādi, lai saprātīgs cilvēks zaudētu spēju kontrolēt savas darbības.

Likums par jaundzimušā slepkavību izdots 1938. gadā. Saskaņā ar šo likumu, sievietē, kas ar apzinātām darbībām vai bezdarbību izraisījusi sava bērna nāvi līdz 12 mēnešu vecumam, tiek atbrīvota no kriminālatbildības par smagu slepkavību, ja nodarījuma laikā viņas garīgā veselība bija nestabila, jo viņa vēl nebija atkopusies no dzemdību radītajām sekām vai bērna barošanas ar krūti. Šī likuma izdošana, viennozīmīgi, bija saistīta ar likumdevēja vēlmi mīkstināt sodu par jaundzimušā slepkavību, ko izdarījusi sieviete stresa stāvoklī. Pirms šī likuma māte par jaundzimušā bērna slepkavību tikai sodīta ar mūža ieslodzījumu visos gadījumos.¹¹³

Savukārt Vācijas Federatīvās Republikas kriminālkodekss (turpmāk – Vācijas KK) paredz divu veidu slepkavības:

1. tīša slepkavība;
2. slepkavība aiz neuzmanības.

Vācijas tiesu prakse par slepkavību atzīst gan fiziski vesela, gan nāvīgi slima cilvēka nonāvēšanu. No objektīvās puses slepkavība var tikt veikta kā darbība, tā arī kā bezdarbība.

¹¹³ Козочкин, И. Д. Уголовное право зарубежных стран: общая и особенная части: учебник. Москва: Волтерс Клувер, 2010, с. 589-590.

213.§ paredzēta atbildība par mazāk smagu slepkavības veidu. Šis § tiek piemērots, kad slepkavība tiek veikta bez apsūdzētā vainas slepkavībā. Apsūdzētā vainas nav sekojošos apstākļos - pirms noziedzīgā nodarījuma cietušais smagi apvainojis apsūdzēto, padarījis viņu ļoti niknu, dusmīgu, nežēlīgi izturoties pret viņu vai viņa radniekiem, un slepkavība tikusi izdarīta tajā pašā vietā un laikā.

Apskatāmā norma netiek ņemta vērā kā patstāvīga nodarījuma sastāvs, tā kalpo kā kritērijs, lai noteiktu soda mēru par parastu slepkavību (212.§), ja tās nodarījuma laikā tiek atklātas iepriekšminētās iezīmes.¹¹⁴

Vācijas KK 216.§ ietverts privileģēts slepkavības sastāvs – slepkavība, kas izdarīta pēc cietušā lūguma. Latvijas KL šāds pants neeksistē.¹¹⁵

Vācijas KK 216.§ nosaka, ka cietušajam ir jāvēlas savu nāvi, viņam šo vēlmi skaidri un nepārtopami jāpasaka, jāparāda ar žestiem vai mīmiku. Ja cietušais šādu vēlmi izteicis piespiedu, apmāna vai maldu iespaidā, vai citos līdzīgos apstākļos, tad 216.§ netiek piemērots.

Praksē šis pants netiek pielietots arī gadījumos, kad nonāvēšana lūdz nepilngadīgais, garīgi slims vai depresijā esoša persona. Par slepkavību pēc cietušā lūguma tiek piespriests daudz vieglāks sods nekā par parastu slepkavību (sods ir no 6 mēnešiem līdz 5 gadiem).

Agrāk pastāvošais pants par jaundzimušā slepkavību, bijušais 217.§ tika izslēgts no Vācijas KK 6. likuma par krimināltiesību reformu. Izslēdzot šo pantu no Vācijas KK likumdevēji balstījās uz to, ka bija ļoti neliels noziegumu skaits, kur nācās piemērot šo pantu. Kā arī tas, ka specifiskais psihiskais mātes pēcdzemdību stāvoklis var tikt vērtēts pēc 213.§ (mazāk smags slepkavības gadījums.)

Tātad, par jaundzimušā slepkavību Vācijas KK atbildību paredz tas pats 213.§, kas nosaka atbildību par mazāk smagu slepkavību.

Interesanti atzīmēt, ka laikā, kad Krievija mīkstināja atbildību mātei par jaundzimušā slepkavību, Vācija izslēdza no KK normu ar analogu saturu, pamatojot to, ka arī ārlaulībā dzimis bērns mūsdienās nav negods un mātes saņem visus atvieglojumus par bērnu no valsts un tas izslēdz motivāciju nogalināt jaundzimušo.¹¹⁶

ASV krimināltiesībās tiek klasificētas divas veida slepkavības:

1. smaga slepkavība, kas tiek iedalīta I un II pakāpes slepkavībā;
2. parasta slepkavība.

¹¹⁴ Козочкин, И. Д. Уголовное право зарубежных стран: общая и особенная части: учебник. Москва: Волтерс Клувер, 2010, с. 852.

¹¹⁵ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 128. lpp.

¹¹⁶ Козочкин, И. Д. Уголовное право зарубежных стран: общая и особенная части: учебник. Москва: Волтерс Клувер, 2010, с. 853.

Šī klasifikācija saglabājusies no Anglijas tiesībām, kur slepkavība tiek iedalīta smagā un parastā.¹¹⁷

Parasta slepkavība tiek iedalīta:

1. ar iepriekšēju nodomu;
2. bez iepriekšēja nodoma.¹¹⁸

Nereformētās krimināltiesībās, piem., Kalifornijas štata kriminālkodekss (192. pants), kā arī dažu tiesību zinātnieki darbos parasti slepkavība tiek definēta kā “prettiesiska citas cilvēciskas būtnes dzīvības atņemšana bez iepriekšēja nodoma”.¹¹⁹

Daudzos mūsdienīgākos štatu kriminālkodeksos parasta slepkavība vai slepkavība vispār (Alabamas Kriminālkodekss) vai parasta, ar nodomu veikta slepkavība – dažu angļu un amerikāņu autora darbos tiktu uzskatīta par smagu slepkavību, ja netiktu noteikti vainu mīkstinoši apstākļi, kas šo smago slepkavību pazemina līdz parastas slepkavības līmenim.

Visizplatītākais vainu mīkstinošais apstāklis, kas pieļauj kvalificēt darbību kā parastu, ar iepriekšēju nodomu veiktu parastu slepkavību – smags dvēselisks pārdzīvojums, ko izsaukusi provokācija.

Tiek izdalītas četras pamatprasības, kas attiecas uz šo apstākli un tās tiek atspoguļotas daudzu štatu Kriminālkodeksos:

1. provokācijai jābūt tik spēcīgai, lai saprātīgs cilvēks tās iespaidā zaudētu kontroli pār sevi;
2. provokācijai jābūt patiesai (būtiskai);
3. laika periods starp provokāciju un slepkavību nedrīkst būt pietiekami ilgs, lai saprātīgs cilvēks varētu “atdzist”;
4. pats apsūdzētais patiešām nav “atdzisis” pa šo laiku.

Kā papildu prasība, kas vairākkārt atzīmēta tiesu prāvās – stiprs psihisks uzbudinājums var izpausties kā pēkšņs dusmu, naida, baiļu uzplūds, bet tas nav saistīts ar nodomu atriebties cietušajam.¹²⁰

Interesanti atzīmēt faktu, ka ASV krimināltiesībās slepkavība tiek kvalificēta kā parasta, nevis smaga gadījums, kas saistīt ar tiesībām uz paš aizsardzību, kad apsūdzētais neapdomīgi kļūdījies izvērtējot pastāvošās briesmas, neapdomīgi kļūdījies pielietojot neapdomīgu spēku un bijis agresors. Bez tam, persona var tikt atzīta par vainīgu parastā slepkavībā, neievērojot nepieciešamās prasības aizstāvēt citu personu.

¹¹⁷ Козочкин, И. Д. Уголовное право США: успехи и проблемы реформирования. Санкт-Петербург: Издательство Р. Асланова "Юридический центр Пресс", 2007, с. 319.

¹¹⁸ Ibid. с. 341.

¹¹⁹ Ibid. с. 341.

¹²³ Ibid. с. 342.

Kā parāda tiesu prakse, kā vainu mīkstinošs apstākļi kalpo pazemināts veselais saprāts un dažreiz labprātīga atrašanās alkohola vai citu vielu reibumā.¹²¹

Pašreizējā Francijas Kriminālkodeksā nav speciāli priviligrētu slepkavības veida – jaundzimušā slepkavība, bet pastāv trīs slepkavību veidi:

1. tīša slepkavība bez vaina pastipriņošiem apstākļiem (parasta slepkavība);
2. tīša slepkavība vaina pastipriņošos apstākļos;
3. noindēšana.

Netiek atsevišķi izskatīta slepkavība vainu mīkstinošos apstākļos.¹²²

Itālijas krimināltiesību teorijā ar slepkavību saprot to, ka viens cilvēks nonāvē otru tīši vai aiz neuzmanības, nepastāvot citām nozieguma pazīmēm.

Itālijas Kriminālkodekss izdala trīs slepkavību veidus:

1. tīša slepkavība;
2. netīša slepkavība;
3. претеринтенционное (vārdam tulkojums netika sameklēts, bet tas nozīmē darbību kombināciju, kuru rezultātā tiek veikta smagākā slepkavība, nekā sākumā paredzēta).¹²³

Itālijas Kriminālkodeksa 578. pants paredz speciālu sastāvu jaundzimušā slepkavība atstājot to bez materiāla un morāla atbalsta. Pants vēsta “Mātes, kas nonāvējusi savu jaundzimušo bērnu tūlīt pēc dzemdībām vai dzemdību laikā, tiek sodīta ar brīvības atņemšanu uz laiku no četriem līdz divpadsmit gadiem”.

Par līdzdalību jaundzimušā slepkavībā, tiek piemērots sods pēc 578. panta 2. daļas, brīvības atņemšanu uz laiku ne mazāk par divdesmit vienu gadu. Ja līdzdalība notikusi ar domu palīdzēt mātei, tad sods tiek samazināt par 1/3 līdz 2/3 no pamatsoda.¹²⁴

Dānijas Kriminālkodeksa 238.§ paredz jaundzimuša bērna slepkavību, ja māte nogalina savu bērnu dzemdību laikā vai tūlīt pēc dzemdībām un ja viņa rīkojusies, atrodoties posta stāvoklī, aiz bailēm par negodu vai ciešot no dzemdību izraisīta vājuma, apjukuma vai panikas, viņa sodāma ar ieslodzījumu cietumā uz jebkuru laiku, kas nepārsniedz četrus gadus. Interesanti tas, ja, ja izdarīts tikai nozieguma mēģinājums, nenodarot bērnam kaitējumu, persona var tik atbrīvota no soda.¹²⁵

¹²¹ Козочкин, И. Д. Уголовное право США: успехи и проблемы реформирования. Санкт-Петербург: Издательство Р. Асланова "Юридический центр Пресс", 2007, с. 344.

¹²² Козочкин, И. Д. Уголовное право зарубежных стран: общая и особенная части: учебник. Москва: Волгерс Клувер, 2010, с. 789.

¹²³ Ibid. с. 921.

¹²⁴ Ibid. с. 923.

¹²⁵ Dānijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: LU, 2008, 332.-333. lpp.

Nīderlandes Kriminālkodeksa 290. pants paredz, ka māte, kura atrodies baiļu ietekmē par to, ka tiks atklāts fakts, ka viņa ir dzemdējusi bērnu, atņem viņam dzīvību piedzimšanas laikā vai tūlīt pēc tam, vainojama parastā bērna slepkavībā un sodāma ar ieslodzījumu cietumā uz laiku, ne ilgāku par sešiem mēnešiem, vai ar piektās kategorijas naudas sodu.¹²⁶

Gan Lietuvas Republikas Kriminālkodekss, gan Igaunijas Soda kodekss (turpmāk-Soda kodekss) regulē jaundzimuša bērna slepkavību. Tā piemēram, Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa 131. pants nosaka, ka mātes, kas noslepkavojusi savu jaundzimušo bērnu dzemdību izraisītā stāvokļa ietekmē, sodāma ar arestu vai brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem¹²⁷, tostarp Soda kodeksa 116. pants nosaka, ka par sava jaundzimuša bērna slepkavību, ko izdarījusi māte dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām, soda ar ieslodzījumu cietumā uz laiku līdz pieciem gadiem.¹²⁸

Taču Soda kodeksa 115. pants paredz arī izprovocētu slepkavību, kas izdarīta piepeša stirpa psihiska uzbudinājuma stāvoklī, ko izraisījusi vardarbība vai apvainojums no cietušā puses attiecībā pret slepkavu vai viņa tuviniekiem, tiek sodīta ar ielodzījumu cietumā uz laiku no viena gada līdz pieciem gadiem.¹²⁹

Arī Šveices Kriminālkodeksa 113. pants regulē slepkavību afekta stāvoklī – ja, esot atvainojošiem apstākļiem, persona rīkojusies, atrodies stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī vai nopietnas psihotraumējošas situācijas ietekmē, sods ir katorgas cietums uz laiku līdz desmit gadiem vai ieslodzījums cietumā uz laiku no viena gada līdz pieciem gadiem.

Šveices Kriminālkodeksa 116. pants paredz jaundzimuša bērna slepkavību – ja māte nogalina savu bērnu dzemdību laikā vai tajā laika periodā, kad viņa atrodas dzemdību procesa ietekmē, viņa ir sodāma ar ielodzījumu cietumā.¹³⁰

¹²⁶ Nīderlandes kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: LU, 2008, 449. lpp.

¹²⁷ Lietuvas Republikas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 294. lpp.

¹²⁸ Igaunijas Soda kodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 386. lpp.

¹²⁹ Turpat. 385. lpp.

¹³⁰ Šveices Kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 370. lpp.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Jaundzimušais ir bērns pirmajā mūža mēnesī, kā tas tiek noteikts medicīnā, nevis juridiski izvirzītais pieņēmums, ka jaundzimušais ir bērns pirmajā diennaktī pēc piedzimšanas. (KL 119.p.)
2. Emocionālie traucējumi jaundzimušā mātei var sākties 48 stundu laikā un izpausmes var turpināties līdz pat 2 nedēļām un ilgāk. (KL 119.p.)
3. Jēdziens “tieši pēc dzemdībām” neatspoguļo konkrēto laika posmu, kad var notikt slepkavība. (KL 119.p.)
4. Lai noteiktu jaundzimušā bērna mātes, kura izdarījusi jaundzimušā slepkavību, psihisko stāvokli nepieciešams veikt ļoti precīzu, detalizētu ginekoloģisko-psihiatrisko ekspertīzi, izslēdzot psiholoģisko ekspertīzi. (KL 119.p.)
5. Pēc ekspertīzē iegūtajiem rezultātiem, ja tie apstiprina jaundzimušā bērna mātes nestabilo psihisko stāvokli, kā rezultātā viņa veiks sava jaundzimušā bērna slepkavību, kā soda mēru mātei noteikt ievietošanu Psihiatriskajā klīnikā. (KL 119.p.)
6. Fizioloģiskā afekta konstatēšana būtu jāveic psihiatram, izslēdzot psiholoģisko ekspertīzi. Visos afekta stāvokļa gadījumos veicama tikai tiesu psihiatriskā ekspertīze. (KL 120.p.)
7. Juridiskajā literatūrā tiek izdalīti divi vardarbības veidi – fiziskā un emocionālā vardarbība, taču nepieciešams izšķirt arī trešo vardarbības veidu – seksuālo vardarbību. (KL 120.p.)
8. Smags goda aizskārums – nepieciešams uzskaitīt konkrētas vai aptuvenas vadlīnijas izteikumiem un darbībām, kas būtu atzīstamas par smagu goda aizskārumu. (KL 120.p.)
9. Juridiskajā literatūrā konkrēti uzskaitīti kritēriji, kas nosaka nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, taču tiesa, izskatot lietas, bieži vadās pēc savas subjektīvās pārlicības. Problēma rodas konkrētā panta piemērošanā, ko pierāda tiesu prakse. (KL 121.p.)
10. Kāpēc Valsts amatpersonai tiek noteikts lielāks soda mērs nekā jebkurai citai personai, kas izdarījusi slepkavību, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus. (KL 122.p.)

Autore uzskata, ka KL 119. panta pašreizējo redakciju būtu nepieciešams grozīt pret sekojošu:

“Par sava bērna slepkavību, ko māte izdarījusi dzemdību laikā vai mēneša laikā pēc dzemdībām, to soda ar ievietošanu psihiatriskajā klīnikā uz nenoteiktu laiku.”

Kā arī grozījumi būtu nepieciešami KL 122. pantā, un tie būtu: “Par slepkavību, kas izdarīta, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu.”, izslēdzot no panta amatpersonu, tātad no KL 122. panta izslēdzot otro daļu.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Grāmatas

1. Birznieks J. Latviešu – angļu, angļu – latviešu juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Multineo, 2008, 523 lpp.
2. Judins A. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 356 lpp.
3. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 302 lpp.
4. Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 260 lpp.
5. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 573 lpp.
6. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 866 lpp.
7. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre V. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 2. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 408 lpp.
8. Krūmiņš R. Tiesu psihiatrija. Rīga: Latvijas Valsts Universitāte. Krimināltiesību, kriminālprocesa un kriminālistikas katedra, 1970, 190 lpp.
9. Latvijas PSR kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982, 746 lpp.
10. Liholaja V. Atbildība par nedzimuša un jaundzimuša bērna dzīvības apdraudējumu. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 131 lpp.
11. Liholaja V. Noziedzīgi nodarījumi pret personu. Rīga: LU, 1998, 112 lpp.
12. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: likums, teorija, prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 501 lpp.
13. Mežulis D. Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 376 lpp.
14. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 422 lpp.
15. Nikiforovs O. Tiesu psihiatrija: lekciju kursa konspekts un kontroluzdevumi neklātienēs apmācībai un tālmācībai. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2007, 44 lpp.
16. Populārā medicīnas enciklopēdija. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1984, 623 lpp.
17. Teteris O. Tiesu medicīnas esence. Rīga: Rasa ABC, 2004, 591 lpp.
18. Veselības enciklopēdija. Rīga: Nacionālais apgāds, 2009, 736 lpp.

19. Козочкин, И. Д. Уголовное право США: успехи и проблемы реформирования. Санкт-Петербург: Издательство Р. Асланова "Юридический центр Пресс", 2007, с. 476

20. Козочкин, И. Д. Уголовное право зарубежных стран: общая и особенная части: учебник. Москва: Волтерс Клувер, 2010, с. 1036

Atsevišķi raksti internetā

21. Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs. Kriminālā statistika. Pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109>

22. Interneta vārdnīca "Tēzaurus". Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/#/sv/tieši/1>

23. Luters M. Kristīgā mācība. Pieejams: <http://draudze.vip.lv/kristiga-maciba-dr-martins-luters/>

24. Niedre A. Latvijas Kriminālkodeks un Krimināllikums. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc.php?id=49680>

25. Pēcdzemdību periods. Pieejams: http://vecmate.lv/padomi_pecdzemdibu_periods.php

26. Pētersone I. Emocionāli traucējumi pēcdzemdību periodā. Pieejams: <http://psihosomatika.lv/pecdzemdibu-depresija>

27. Pētersone I. Pēcdzemdību depresija. Pieejams: <http://psihosomatika.lv/pecdzemdibu-depresija-dr-petersone>

28. Valsts Policija. Vardarbība. Pieejams: <http://www.vp.gov.lv/?id=527>

Normatīvie akti

29. 1903. gada 22. marta Sodū likums: tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1281>

30. 1933. gada 24. aprīļa Sodū likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1283>

31. Dānijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: LU, 2008, 493 lpp.

32. Igaunijas Soda kodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 469 lpp.

33. Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966>

34. Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams:
<https://likumi.lv/doc.php?id=107820>

35. Lietuvas Republikas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 469 lpp.

36. Nīderlandes kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: LU, 2008, 493 lpp.

37. Šveices Kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 573 lpp.

Tiesu prakse

38. Latgales apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijas 2017. gada 19. janvāra spriedumu lietā Nr. 11290037614.

39. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 14. septembrī lēmums lietā SKK - 489/2007.

40. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 26. aprīļa lēmums lietā SKK-247/2007.

41. No personīgā arhīva: intervija ar medmāsu un feldšeri Ingrīdu Budovu, 2017. gada 4. aprīlis

42. No personīgā arhīva: intervija ar Salaspils novada pašvaldības policijas priekšnieku Dzintaru Strožu, 2017. gada 26. aprīlī

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs "Slepavība mīkstinošos apstākļos (Krimināllikuma 119. - 122. pants)
izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors:

Laura Cine

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Dr.habil.iur. prof .Uldis Krastiņš _____ ._____.2017.

Recenzents:

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 19.05.2017.

Metodiķe: Iveta Balode _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____._____.2017. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: _____